

“Oleellisinta on oman maailmankuvan laajentaminen”

Luokanopettajaopiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia vaihdosta ja kansainvälistymisestä osana luokanopettajaopintoja.

Eveliina Lainio
Pro Gradu -tutkielma
Kasvatustieteiden tiedekunta
Luokanopettajakoulutus
Lapin yliopisto
Kevät 2023

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: "Oleellisinta on oman maailmankuvan laajentaminen" Luokanopettajaopiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia vaihdosta ja kansainvälistymisestä osana luokanopettajaopintoja

Tekijä: Eveliina Lainio

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede / Luokanopettajakoulutus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma X Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 52 + 1 liite

Vuosi: 2023

Tiivistelmä

Pro gradu -tutkielmassani kuvaan luokanopettajaopiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia vaihdosta ja kansainvälistymisestä. Tartuin aiheeseen, koska omien kokemusteni, sekä aiempien tutkimusten mukaan luokanopettajaopiskelijoilla ei ole kovin suurta innostusta lähteä vaihtoon. Tämä ihmetytti minua, sillä kansainvälistyminen nykyajan globalisoituvassa maailmassa on yhä tärkeämpi osa koulutusta sekä koulutodellisuutta. Tämän vuoksi päätin tutkia aihetta tarkemmin Pro gradu -tutkielman muodossa.

Tutkimukseni teoriaosassa tarkastelen kansainvälistymistä opettajankoulutuksessa. Nostan esiin muun muassa interkulttuurisen kompetenssin, monikulttuurisuuden sekä opetustyön monikulttuuristumisen. Pohdin myös uuteen kulttuuriin sopeutumista ja mahdollista kulttuurishokkia.

Tutkielmani tavoitteena on saada tietoa, miten opiskelijat suhtautuvat vaihtoon, millaisia hyötyjä ja esteitä vaihtoon lähtöön liittyy sekä miten tärkeänä opiskelijat pitävät kansainvälistymistä. Vaihdossa olleilta haluan kuulla heidän vaihtonsa aikaisia kokemuksiaan ja löytää syitä, miksi he ovat päättäneet lähteä vaihtoon. Haluan tietää, näyttäytyykö kansainvälistyminen eri tavoin heille, joilla ei ole kokemusta kansainvälistymisestä tai vaihto-opinnoista. Lisäksi minua kiinnostaa, miten luokanopettajaopiskelijat kehittäisivät vaihtoa ja kansainvälistymistä koulutuksessaan.

Tutkimusotteeni on laadullinen, ja tutkimusaineistoni on hankittu kyselylomakkeella. Kyselyyn vastanneet 16 tutkimushenkilöä ovat Lapin yliopiston luokanopettajaopiskelijoita. Tutkimushenkilöt edustavat vaihdossa olleita, vaihtoa suunnittelevia sekä heitä, jotka eivät ole suunnitelleet eivätkä lähteneet vaihtoon. Aineisto on analysoitu laadullisella sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan kansainvälistymistä pidetään tärkeänä ja vaihdosta saatuja kokemuksia ainutlaatuisina. Tutkimushenkilöiden mukaan kansainvälistymiskokemus mahdollistaa tutustumisen vieraaseen maahan ja kulttuuriin, uusien ystävyysuhteiden ja kontaktien luomisen, kielitaidon kehittymisen sekä oman maailmankuvan avartumisen. Aineistosta nousee esiin myös muita tapoja kansainvälistyä. Esteinä vaihdolle koettiin vähäinen kiinnostus, oman kielitaidon vähäisyys, perhesyyt ja taloudelliset asiat. Vaihdon kehittämiseksi opiskelijat pitivät tärkeinä vaihtoon lähtemisen prosessin yksinkertaistamista, tiedotusta, rahoitusta sekä opintojen joustavuutta.

Avainsanat: vaihto-opinnot, kansainvälistyminen, monikulttuurisuus, interkulttuurisuus, interkulttuurinen kompetenssi, luokanopettajankoulutus

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 KANSAINVÄLISTYMINEN OPETTAJANKOULUTUKSESSA	6
2.1 VAIHTO-OPINNOT	6
2.2 INTERKULTTUURINEN KOMPETENSSI	8
2.3 MONIKULTTUURISUUS OPETUSTYÖSSÄ.....	11
2.4 OPETTAJAN MONIKULTTUURINEN KOMPETENSSI	13
2.5 KULTTUURIIN SOPEUTUMINEN JA KULTTUURISHOKKI	15
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
4 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS.....	18
4.1 LAADULLINEN TUTKIMUSOTE	18
4.2 TUTKIMUSAINEISTO JA SEN HANKINTA	19
4.3 TUTKIMUSHENKILÖT	20
4.4 AINEISTON ANALYYSI.....	21
4.5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	24
5 TUTKIMUSTULOKSET	26
5.1 KANSAINVÄLISTYMISEN TÄRKEYS JA SEN MUODOT.....	26
5.2. VAIHTO-OPISKELUSTA SAADUT KOKEMUKSET	29
5.2.1 Vaihtoon hakeutumisen prosessi	29
5.2.2 Vaihdon hyödyt ja haitat	32
5.2.3 Esteet ja epäilykset koskien vaihtoon lähtöä.....	36
5.3 KANSAINVÄLISTYMISEN KEHITTÄMINEN OPETTAJANKOULUTUKSESSA	39
6 POHDINTA	42
6.1 TULOSTEN TARKASTELUA	42
6.2 TUTKIMUSPROSESSIN ARVIOINTI	43
6.3 JOHTOPÄÄTÖKSET JA MAHDOLLISET JATKOTUTKIMUSAIHEET	44
6.4 LOPPUSANAT	45
LÄHTEET.....	47
LIITTEET.....	53

1 JOHDANTO

Luokanopettajien kansainvälistyminen on vähän tutkittu aihe, mikä johtunee luokanopettajien vähäisestä kansainvälisestä liikkuvuudesta. Esimerkiksi tiukka tutkintorakenne voi olla yksi syy vähäiseen kansainväliseen liikkuvuuteen. Monet saattavat myös ajatella, että vaihtojakso venyttää opintoja, jonka vuoksi vaihtoon lähtö ei näyttäyty positiivisena kokemuksena. Tutkimuksellani haluan tuoda esiin luokanopettajaopiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia vaihdosta ja kansainvälistymisestä sekä saada konkreettista tietoa heiltä, joita aihe koskettaa. Haluan saada monipuolisen käsityksen syistä lähteä tai olla lähtemättä vaihtoon.

Olin vaihdossa Espanjassa, Barcelonassa, keväällä 2022. Olen haaveillut vaihtoon lähdöstä aina lukiosta saakka, joten vaihtoon lähtö tuntui luontevalta valinnalta. Tutustuin vaihto-opintojeni aikana moniin muihin vaihto-opiskelijoihin, mutta en yhteenkään luokanopettajaksi opiskelemaan. Muiden alojen opiskelijoita oli paljon, mutta ei kasvatustieteilijöitä. Tämä oli yksi tärkeä syy, jonka vuoksi halusin perehtyä syvemmin aiheeseen, ja tutkia luokanopettajien kansainvälistymistä.

Kansainvälistymisen käsitteeseen tutustuin vaihdossa ollessani. Aloin pohtia, millä periaatteella esimerkiksi juuri tämä yliopisto on kansainvälinen, koska kansainvälisyys ei arjessa näyttäytynyt. Opiskelin englanniksi, mutta se oli ainut havaitsemani kansainvälisyyden kriteerin täyttämä piirre. Yliopiston opasteet, viestintä ja tapahtumat olivat espanjaksi. Käytävillä ei koskaan kuullut puhuttavan englantia, eikä esimerkiksi kahvilan työntekijät osanneet muuta kuin espanjaa. Myös Rätty (2002) toteaa, kuinka tällaisissa tilanteissa yksilö joutuu käyttämään paljon voimavaroja arjessa selviämiseen. Ihmisten käytöksestä puuttuu ennustettavuus, ja kielimuuri hankaloittaa opasteiden ja esimerkiksi tuoteselosteiden ymmärtämistä. (Rätty 2002, 122.)

Yhtenä tutkimuksen aihealueena haluan tutkia, ovatko vaihto-opinnot kehittäneet opiskelijan kielitaitoa. Kielitaito on nykyisin merkittävä tekijä esimerkiksi työnhaussa ja työskennellessä alati globalisoituvassa maailmassa monien eri kielten parissa. Hildén ja Salo (2011) toteavat, kuinka luokanopettajaopiskelijoiden tulisi saada omakohtaisia kokemuksia tarjotakseen parhaita oppimistuloksia oppilaille. Tähän voisi ajatella kansainvälistymiskokemuksen

tarjoavan tärkeän ja mieleenpainuvan kokemuksen. Opettaja pystyy suunnittelemaan ja organisoimaan omaa opetus- ja kasvatustajatteluun, kun hän ymmärtää oppimiseen ja kieleen liittyvät käsityksensä. (Hildén & Salo 2011.)

Oppilaitosten kansainvälistymisprosessia edistää opettajien kansainvälisen liikkuvuuden kehittäminen, koska opettajien kansainvälisesti saatu kokemus ja tietämys tukevat opetuksen kansainvälistymistä ja sen kehittämistä. Opettajien kansainvälisen liikkuvuuden voidaan ajatella olevan tärkeä kansainvälisen toiminnan muoto, jos kokemuksia jaetaan ja tietoa levitetään oppilaitoksissa. (Riitanoja 2007, 8.) Korkeakoulut ovat merkittävässä asemassa, kun puhutaan talouden ja yhteiskuntaelämän kansainvälistymisestä (Opetusministeriö 2009, 15–17). Nämä ovat tärkeitä perusteita tutkimukseni kannalta. Näen itse kaikenlaisen kansainvälistymisen eduksi niin alalla kuin alalla.

Teoriataustaa rakentaessani pidin tärkeinä teemoina kansainvälistymisen ja vaihto-opintojen ohella interkulttuurista kompetenssia, jolla tarkoitetaan kulttuurien välisyyttä sekä kulttuureihin sopeutumista ja kulttuurishokkia. Kansainvälistymisestä puhuttaessa eri kulttuurit nousevat esiin lähes väistämättä ja niiden yhtäläisyydet ja eroavaisuudet korostuvat erityisesti niihin tarkemmin perehdyttäessä. Globalisaatio tuo kulttuurit yhä lähemmäs toisiaan ja mahdollistaa niistä oppimisen. Myös monikulttuurisuus opetustyössä on yhä tavallisempaa nykypäivänä, jonka vuoksi opettajien on hyvä olla tietoisia eri kulttuureista ja auttaa oppilaitaan ymmärtämään erilaisuutta ja muuttuvaa maailmaa. Monikulttuurinen kasvatusta antaa samanlaiset lähtökohdat oppilaille taustastaan riippumatta.

2 KANSAINVÄLISTYMINEN OPETTAJANKOULUTUKSESSA

2.1 Vaihto-opinnot

Vaihto-opinnoista on tullut nykyään keskeinen osa yliopisto-opintoja. Yhä useampi opiskelija sisällyttää vaihtojakson osaksi omia opintojaan. Vaihto-opiskelulla tarkoitetaan yleisesti asumista ja opiskelua ulkomailla. Vaihto-opiskelun ajatellaan yhdistävän kotimaassa ja ulkomailla tutkinnon suorittamisen hyödyt. Opiskelijan kielitaito paranee, opiskelija oppii uuden kulttuurin ja akateemisen ilmapiirin tavoille sekä on valmistuneempi kansainväliseen työuraan. (Teichler 2004, 397.) Lisäksi ulkomailla opiskelu muokkaa opiskelijan identiteettiä ja tietoisuutta (Taajamo 1999, 83).

Erasmus-ohjelma on Euroopan maiden korkeakoulujen välillä oleva maailman suurin vaihto-ohjelma (Erasmus Suomessa 2011, 6). Ohjelman tarkoituksena on edistää opiskelijan kielitaitoa sekä akateemista ja kulttuurista kehitystä (European Commission 1997, 123). Suoritin myös itse oman vaihtoni kyseisen ohjelman kautta. Vuonna 2021 Erasmus ohjelman kautta lähti vaihtoon 250 890 korkeakouluopiskelijaa. Suomesta vaihtoon lähtijöitä oli 2 204 opiskelijaa. (Erasmus 2021.) Erasmus- toimenpiteiden arvioinnissa on tuotu esiin, kuinka liikkuvuuteen osallistuvat opiskelijat ovat paremmin valmistuneita työelämään ja myös työllistyvät paremmin (The Erasmus Impact Study, 2014; Student mobility – an overview – Eunis Research, Analysis Initiative, 2017).

Yleisesti vaihtoon lähteminen on ollut viime vuosina Suomessa laskussa. Kun tarkastellaan Opetushallituksen kuvaa (ks. kuva 1) opiskelijavaihtoista Suomesta, nähdään, kuinka vuonna 2016 vaihtoon lähti yli 10 000 opiskelijaa, kun viime vuosina luku on pudonnut alle 2000. Pidemmät vaihtojaksot ovat lyhyempiä suosituimpia. Opetushallituksen mukaan koronan ei yksin nähdä vaikuttaneen innostuksen laskuun, vaan syiksi listataan myös elämäntilanne, valmistumisen paine tai taloudelliset syyt. Yhtenä syynä nähdään korkeakoulut ja niiden painopisteet. Korkeakoulujen henkilöstöresursseja on viime vuosina karsittu, joka voi osaltaan vaikuttaa vaihtotoiminnan vähenemiseen. Erasmus – ohjelma on lisännyt rahoitustaan opiskeluun ja harjoitteluun ulkomailla, suuremman budjetin turvin. Apurahan korotuksella pyritään kannustamaan opiskelijoita lähtemään vaihtoon aktiivisemmin. (Rantala 2022.)

Kuva 1. Suomesta vaihtoon lähtevät opiskelijat.

Kasvatusalalla vaihtoon lähteminen on tilastollisesti vähäistä. Teerin (2019) kirjoittamassa selvityksessä käy ilmi, kuinka yliopistoissa vähiten kansainvälisesti liikkuvia tutkintoaloja ovat terveys- ja hyvinvointialan lisäksi kasvatusalat. Esimerkiksi kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden liikkuvuusprosentti vuonna 2017 oli 32 %, kun kasvatusalalla vastaava prosentti oli 8 %. (Teeri 2019, 58–59; Vipunen 2017.)

Vaihtoa varten on hyvä varautua paperitöihin ja erilaisten lomakkeiden täyttämiseen. Ennen vaihtoon lähtöä opiskelijan tulee vaihtohakemuksen lisäksi kirjoittaa motivaatiokirje, jossa perustella, miksi haluaa lähteä vaihtoon. Lisäksi tulee tehdä kielitesti, apurahahakemus, learning agreement eli vaihtoajan opintosuunnitelma sekä hoitaa vakuutus- ja asuntoasiat kuntoon. Vaihdon jälkeen täytetään vaihtopalautteet ja raportointi sekä haetaan muualla suoritettujen opintojen hyväksilukua. Näin ollen vaihtoon lähteminen edellyttää runsaasti erilaisia järjestelyjä ja aikaa. (Lapin yliopiston kv-sivut.)

Koskenniemen (2008) kirjoittamassa julkaisussa käy ilmi, kuinka vaihtoon lähtevien opiskelijoiden kohdalla vaihto-opintojen sisällyttäminen osaksi suoritettavaa tutkintoa on

osoittautunut haastavaksi prosessiksi. Vaihdoissa suoritettuja kursseja on vaikea saada hyväksi luettua osaksi tutkintoa. Hyväksi lukemisen suhteen kyse on usein käytännön ongelmista, kun eri laitoksilla ja tiedekunnilla on erilaiset käytännöt. (Koskenniemi 2008, 21.) Teeri (2019) tuo myös esiin, kuinka ulkomailla suoritettujen opintosuoritusten hyväksiluku aiheuttaa huolta opiskelijoissa, suomalaisesta lainsäädännöstä huolimatta (Teeri 2019, 21).

Opetushenkilökunnan asennoituminen vaihto-opintoihin niin sanottuna välivuotena voi hankaloittaa prosessia. Yleisesti ottaen tiedekuntien ja oppilaitoksen nähdään kuitenkin suhtautuvan vaihtoon positiivisesti, kannustaen ja rohkaisten. Liikkuvuuden lisäämiseksi on hyvä olla valmis joustamaan valmistumisen ajankohdassa ja luomaan opintosuunnitelmiin tilaa mahdolliselle kansainvälistymisjaksolle. Monelle opiskelijalle on tärkeää voida suorittaa opinnot tavoiteajassa, jolloin vaihtojakson ei tulisi tuntua hidasteelta omaan tutkintoon. Ulkomailla suoritettujen opintojen on myös tärkeää pystyä lukemaan osaksi opintoja mahdollisimman helposti. (Teeri 2019, 61.)

2.2 Interkulttuurinen kompetenssi

Interkulttuurisuus eli kulttuurien välisyys on kulttuurien välistä tasa-arvoista hyväksyntää. Jokaisella tulisi olla kulttuurisesta taustasta riippumatta oikeus tasa-arvoiseen hyväksyntään. Interkulttuurinen yhteistyö on edellytys nykyisessä globalisoituvassa maailmassa. (Räsänen 2005, 20.) Interkulttuurisuus luo mahdollisuuksia oppimiseen ja kulttuurienväliseen tuntemiseen. Kulttuurienvälinen oppiminen kasvattaa oppilaan tiedostamiskykyä ja taitoa eläytyä toisen asemaan tiedollisella, taidollisella, toiminnallisella sekä emotionaalisella alueella. Tällöin oppimisen tuloksena myös toiminta monipuolistuu. (Räsänen 2009, 12.)

Soilamon (2008) teoksessa on kuvattu Bennetin ja Wisemanin (2003) määritelmä interkulttuurisesta kompetenssista. Heidän mukaansa se tarkoittaa kykyä ajatella ja toimia interkulttuurisesti eli kulttuurien välisesti. Se liittyy läheisesti myös interkulttuuriseen herkkyyteen, joka kertoo, kuinka yksilö näkee kulttuuriset erot ja millaisia yhteyksiä monikulttuurisilla kokemuksilla on. (Soilamo 2008.) Jotta itseään ja omaa interkulttuurista kompetenssiaan voi kehittää, tulee poistua omalta mukavuusalueeltaan ja sietää epävarmuutta.

Ei kuitenkaan tarvitse jäädä epätietoisuuteen liittyen kulttuurienväliseen kohtaamiseen. (Jokikokko 2013.)

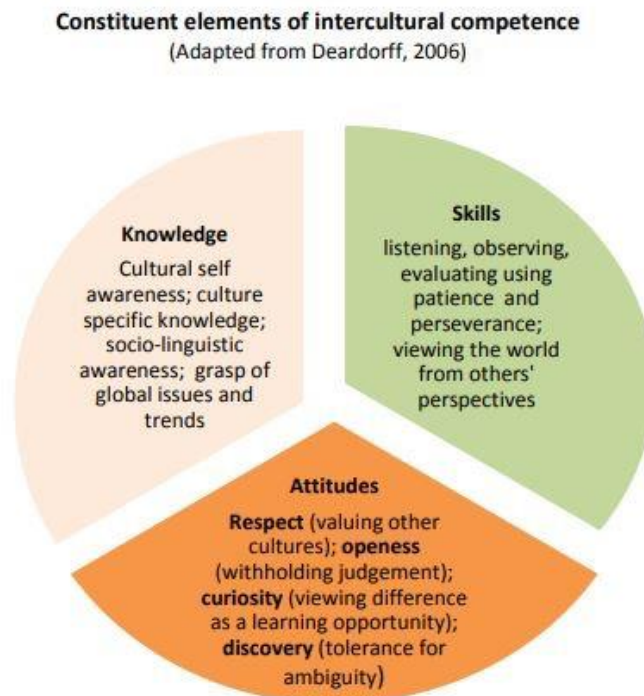
Jokikokon (2002) määritelmä interkulttuurisesta kompetenssista selittyy eri ulottuvuuksien avulla. Niitä ovat tietoisuus, asenteet, taidot sekä toiminta. Opettajalla tulisi olla kaikki edellä mainitut ulottuvuudet, jos hän haluaa olla interkulttuurisesti kompetentti. Nykyisin sen voidaan myös katsoa olevan osa opettajan ammattitaitoa. (Jokikokko 2002.) Bennett (2011) listaa affektiivisen ulottuvuuden yhdeksi interkulttuurisen kompetenssin osa-alueeksi. Tällä hän tarkoittaa yksilön uteliaisuutta sekä motivaatiota oppia uutta. (Bennett 2011, 3.)

Interkulttuurisuus terminä asettaa oppijat kulttuurien väliin tutkimaan ja tarkkailemaan asemaansa suhteessa toisiin. Yksilön tulisi olla aktiivinen ja kriittinen tutkija ja tarkkailija. (Harbon & Moloney 2015, 19.) Ulkomailla opiskelu voidaan nähdä kulttuurisena kehitystehtävänä, jolla tarkoitetaan sitä, kun opiskelijat kohtaavat uuden ja itselleen vieraan kulttuurin (Taajamo 1999). Dervin (2016) tarkastelee interkulttuurisuutta yhteisön näkökulmasta. Hänen mukaansa interkulttuurisia kohtaamisia tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, jolloin se myös vaikuttaa ajatteluun, käyttäytymiseen sekä siihen, miten näemme itsemme suhteessa muihin. Opettajankoulutus on suotuisa paikka oppia, kehittää ja harjoitella omaa interkulttuurista kompetenssia (Dervin 2016, 72, 75.) Myös Nykänen (2013) korostaa yhteisön olevan tärkeässä asemassa yksilön interkulttuurisen kompetenssin kehittämisessä. Kollegiaalinen tuki on osa opettajan kehittymisen edellytyksiä. (Nykänen 2013, 153.)

Opetussuunnitelman laaja-alaisista tavoitteista kulttuurinen osaaminen sekä vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ovat yhteydessä opettajan interkulttuuriseen kompetenssiin. Opettajan kulttuurienvälinen osaaminen toimii pohjana tasapainoisen kasvuympäristön rakentamiselle moninaisissa ympäristöissä. (POPS 2014, 21.) Opettajankoulutuksen tulisi herätellä opiskelijoiden kulttuurista tietoutta, vahvistaa ja kehittää asenteita oikeudenmukaista toimintaa ja ajattelua tukeviksi (Jokikokko 2002, 93–94).

Tunneäly on yksi osa yksilön kulttuurienvälisestä kompetenssista. Tunneälyllä tarkoitetaan tässä tapauksessa opettajan taitoa asettua eri kulttuuritaustoista tulevien henkilöiden asemaan. Tunneälykyys on samalla taitoa käsitellä tunnereaktioita, joita monenlaiset lähtökohdat voivat aiheuttaa. (Frisk & Tulkki 2005, 106–107.)

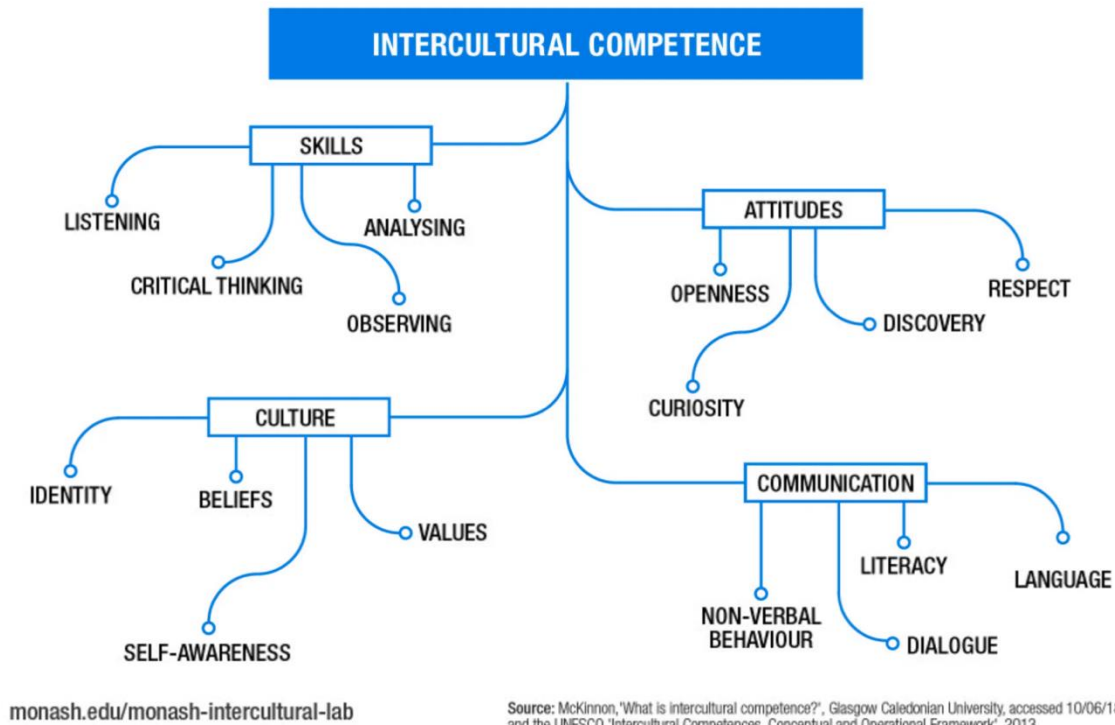
Alla on kuvattu kaksi erilaista interkulttuurisen kompetenssin mallia. Ensimmäinen on Deardoffin (2006) malli, jossa interkulttuurinen kompetenssi on jaettu kolmeen osatekijään, joita ovat tiedot, taidot ja asenteet (ks. Kuvio 1). Tietojen alle on listattu kulttuurinen itsetunto, sosiolingvistinen tietoisuus ja globaalien ongelmien ja trendien ymmärtäminen. Taitoihin puolestaan kuuluu kuunteleminen, observointi, arviointi, sekä asioiden tarkasteleminen eri näkökulmista. Asenteisiin liitetään kunnioitus, avoimuus, uteliaisuus sekä omalta mukavuusalueelta poistuminen. Deardoffin (2006) malli on selkeä ja tiivis sisältäen interkulttuurisen kompetenssin keskeisimmät ainesosat. (Deardoff 2006.)

Kuvio 1. Interkulttuurisen kompetenssin malli (Deardoff 2006).

McKinnonin (2013) malli jakaa interkulttuurisen kompetenssin taitoihin, kulttuuriin, asenteisiin ja kommunikaatioon (ks. Kuvio 2). Taidoiksi hän luokittelee kuuntelun, kriittisen ajattelun, observoinnin ja analysoinnin. Kulttuuri kattaa alleen identiteetin, uskomukset, itsetietoisuuden sekä arvot. Asenteiksi hän on listannut avoimuuden, uteliaisuuden, tutkimisen ja kunnioituksen. Kommunikaatio sisältää ei sanallisen käyttäytymisen, vuoropuhelun, kirjallisuuden sekä kielen. Isoimpana erovaisuutena Deardoffin (2006) malliin McKinnon

(2013) on lisännyt kommunikaatio osuuden, joka on tärkeä osatekijä toimittaessa interkulttuurisessa kanssakäymisessä. (McKinnon 2013.)

Kuvio 2. Interkulttuurisen kompetenssin malli (McKinnon 2013).

2.3 Monikulttuurisuus opetustyössä

Perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteissa sanotaan, kuinka eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevilla oppilailla on mahdollisuus kohdata toisensa sekä tutustua tapoihin, käytäntöihin ja katsomuksiin. Perusopetuksessa painotetaan kielitaidon kehittämistä ja kotikansainvälistymistä. Kielitaito mahdollistaa monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumisen. (Teeri 2019, 15.) Opetus kehittyy ja muuttuu jatkuvasti. Eteen tulee uusia tilanteita, joissa tulee kyetä toimimaan. (Koli 2005, 20.) Koulujärjestelmän tehtävänä on edelleen tradition siirtäminen sekä normien ja arvojen eteenpäin vieminen uusille sukupolville. Tämän tarkoituksena on ylläpitää kulttuurista jatkumoa. (Talib 2005, 21.)

Yhdenvertaisuutta voidaan edistää myös koulun arjessa opettajien ja muiden aikuisten toimesta. Hyviä suhteita luomalla, omaa kulttuuri-identiteettiä arvostamalla sekä mahdollistamalla kohtaamisia ja ystävystymistä vaikutetaan merkittävästi koulun ilmapiiriin ja oppilaiden välisiin suhteisiin. Monikulttuurisuutta tulisi pitää koulun voimavarana ja rikkautena. (MLL 2023.) Erilaisuuden hyväksyminen ja dialogin edistäminen nostavat keskiöön koulutuksen tärkeyden ja arkielämän huomioimisen (Rovea 2020, 65).

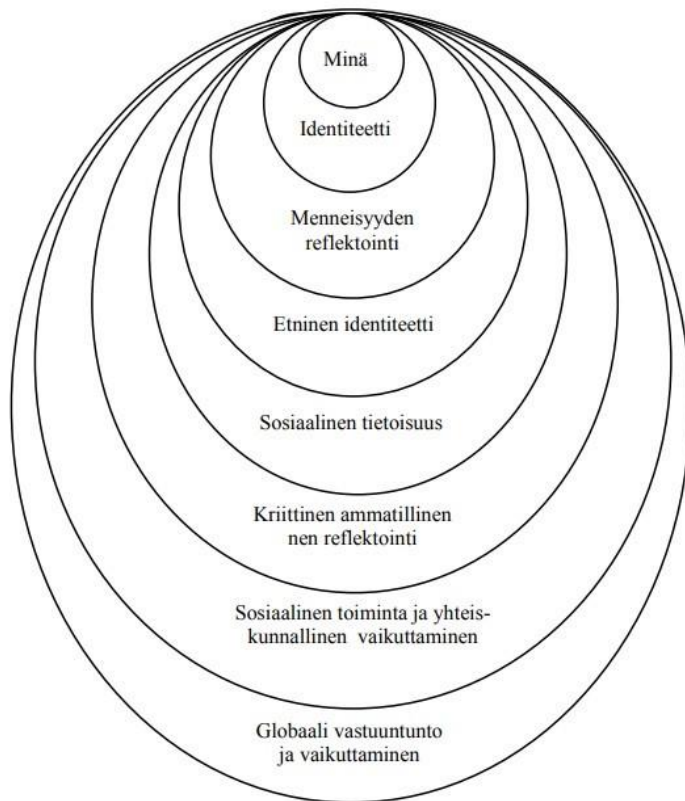
Kulttuuri kattaa sisäänsä tiedon, uskomukset ja arvot. Sen avulla ihmiset tekevät havaintoja, valintoja ja rakentavat kokemuksiaan. Kulttuuri voidaan myös nähdä joidenkin ryhmien erottavana tekijänä. (Hofstede 1993, 21.) Kun puhutaan monikulttuurisuudesta, nostetaan usein esiin myös globalisaation, maahanmuuton ja kulttuurienvälisyyden käsitteet. Monikulttuurisuutta voidaan tarkastella eri merkitysten avulla. Yleisimmin monikulttuurisuudella tarkoitetaan kulttuurien moninaisuutta. Sillä voidaan tarkoittaa kulttuuripiirteiltään erilaisten ryhmien olemassaoloa. Se voidaan nähdä erilaisten ryhmien rinnakkaistoimintana yhteiskuntien sisällä tai sen voidaan ajatella olevan yhteiskunnan harjoittamaa ideologiaa ja politiikkaa, jolla pyritään ylläpitämään kulttuurista erilaisuutta. Nykyisin kulttuurista moninaisuutta tarkastellaan usein monikulttuurisen kasvatuksen kannalta, ja sillä pyritään samanarvoisuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja inhimilliseen arvokkuuteen. (Soilamo 2008, 19–20; Talib 2002, 37.)

Räsänen (2009) pohtii Jokisalón ja Simolan teoksessa monikulttuurisuuden haasteita Suomessa. Monikulttuurisuuskasvatus on sekä kansallinen että kansainvälinen asia globaalissa maailmassa. Ihmiset, kansat ja kulttuurit ovat riippuvaisia toisistaan. Oppilaista kasvatetaan aktiivisia sekä vastuullisia kansalaisia, ja opettajien tulisi auttaa heitä siinä. Kouluissa tulee opettaa monikulttuurista yhteistyötä ja kulttuurista herkkyyttä sekä auttaa oppilaita ymmärtämään maailmankuvan laajentumista ja globaalisia muutoksia. (Räsänen 2009, 3.) Opettajilla on tärkeä rooli luoda kouluyhteisöstä turvallinen paikka, jossa jokainen voi tuntea itsensä hyväksytyksi ja tervetulleeksi. Tämä koskee erityisesti ulkomailta tulleita oppilaita, koska he eivät tunne suomalaisia tapoja tai tottumuksia. (MLL 2023.)

2.4 Opettajan monikulttuurinen kompetenssi

Kompetenssilla tarkoitetaan kyvykkyyttä tai pätevyyttä johonkin asiaan (Soilamo 2008, 71). Kompetenssi pitää sisällään tiedot, taidot, kokemukset, ihmissuhteet, arvot sekä asenteet. Yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet, motivaatio ja energia vaikuttavat kompetenssin muodostumiseen. (Hilden 2002, 33–37.) Opettajan kompetenssilla tarkoitetaan opettajan kykyjä, valmiuksia ja ominaisuuksia suoriutua tehtävästään (Luukkainen 2004, 72). Kun tähän lisätään monikulttuurisuuden näkökulma, mukaan tulee opettajan monikulttuurinen pätevyys, kulttuurinen herkkyys sekä vastuullisuus. Perustana kulttuurikompetenssille on toimintavalmius työympäristössä, jossa on erilaisten etnisten ja kulttuuristen ryhmien toimijoita. (Matinheikki-Kokko 2002, 292.) Opettajan ammatillisuuden perusedellytyksenä voidaan nähdä, kuinka opettaja tunnistaa eri tunteita ja osaa hallita niitä (Talib 2007, 42).

Talib (2005) on kuvannut opettajan monikulttuurista kompetenssia (ks. Kuvio 3). Hän näkee minäkäsityksen ja opettajan identiteetin monikulttuurisen kompetenssin perustana. Opettajan toimintaa koulussa ohjaavat käsitykset ja kokemukset. Jotta voidaan syvemmin ymmärtää käsitystä itsestä ja muista on hyvä pohtia omaa etnistä identiteettiä. Myös tietoisuutta toiseudesta on syytä pohtia. Työn kriittinen reflektointi on tärkeää niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Opettaja edustaa julkista ammattiryhmää, jolloin hän voi luoda yhteyksiä eri kulttuurien välille. Uloimman kehän opettajan monikulttuuriselle kompetenssille muodostavat globaali vastuuntunto ja vaikuttaminen. Uloin kehä sisältää esimerkiksi kestävän kehityksen ja ihmisoikeuksien turvaamisen. Tämän mallin avulla voidaan paremmin havainnoida opettajan monikulttuurisuuteen tähtäävää ajattelumallia. (Talib 2005, 43–45.)

Kuvio 3. Opettajan monikulttuurinen kompetenssi (Talib 2005, 43.)

Opettajankoulutuksen tarkoituksena on antaa opettajille tarvittavia taitoja, tietoa ja valmiuksia toimia erilaisten oppilaiden kanssa erilaisissa opetustehtävissä (Räsänen, 2009, 197). On kuitenkin haastava tehtävä lähteä opettamaan ja kasvattamaan kulttuuritaustoiltaan erilaisia oppilaita. Opettajankoulutus ei anna riittävästi valmiuksia monikulttuurisessa koulussa toimimiseen. (Soilamo 2008, 64.) Jotta opettaja voi huomioida erilaisia kulttuureja omassa toiminnassaan, tulee hänellä olla paljon tietoa, jota soveltaa käytännössä (Kaikkonen 2004, 150).

Oppilasaineksen monipuolistuessa ja esimerkiksi maahanmuuton lisääntyessä opettajan on yhä tärkeämpi olla interkulttuurisesti kompetentti ja valmis kohtaamaan oppilaita erilaisista lähtökohdista. Kulttuurienvälisen dialogin on tärkeää olla tasavertaista ja avointa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. (Harbon, Moloney 2015, 20.) Elinympäristömme muuttuu jatkuvasti monikulttuurisemmaksi, jonka vuoksi koulun tulee olla valmis vastaamaan oppilaan elämäntilanteesta johtuviin tarpeisiin. Monikulttuurisuuskasvatusta on hyvä pohtia koulun arvojen ja rakenteiden näkökulmasta. (Sunnari & Räsänen 1994, 149–150.) Räsänen (2009)

mukaan kokemus ulkomaalaisten kanssa opiskelusta näyttäytyy halukkuutena osallistua rasminvastaisen toimintaan. Kansainvälinen opiskelijavaihto on tässä mielessä eduksi. (Räsänen 2009, 209.)

Kansainvälistymiskasvatus perusopetuksessa tarjoaa lapsille taustoistaan riippumatta mahdollisuuden kasvaa maailmankansalaiseksi (Teeri 2019, 15). Opettajan työnkuvaan kuuluu oppilaiden sekä heidän perheidensä kanssa tehtävä yhteistyö. Opettajalta vaaditaan taitoa ottaa huomioon erilaiset näkökulmat ja saada jokaisen ääni kuuluviin. (Jokikokko 2022, 94.)

Opettaja on oppilalle tärkeä aikuinen, roolimalli ja kasvattaja. Opettaja auttaa oppilasta rakentamaan omaa identiteettiään sekä minäkuvaansa. Opettaja luo luokkaan tietynlaisen arvopohjan, jonka olisi hyvä heijastaa merkityksellisiä ja oppilaan arkeen sopivia arvoja. Luokassa on tärkeää keskittyä jokaisen oppilaan kunnioittavaan kohtaamiseen. Ilmapiiri vaikuttaa oppilaiden yhteishenkeen sekä vuorovaikutukseen ja luottamussuhteen rakentamiseen. (POPS 2014, 17.)

2.5 Kulttuuriin sopeutuminen ja kulttuurishokki

Vieraaseen maahan muuttaminen merkitsee suurta muutosta yksilön elämässä. Haasteet voivat näyttäytyä henkilökohtaisina, sosiaalisina tai kielitaitoon ja kulttuuriin liittyvinä ongelmina. (Hellsten 2009, 107.) Uudet kokemukset, haasteet ja seikkailunhalu kuitenkin motivoivat lähtemään kotimaan ulkopuolelle (Tikka 2004, 30). Sopeutumiseen vaikuttaa, minkä mittaisesta oleskelusta uudessa maassa on kyse. Akkulturaatiolla tarkoitetaan toiseen kulttuuriin sopeutumista. Kulttuurien kohdatessa eri kulttuureista tulleiden ihmisten ajatusmaailmat voivat hyvin todennäköisesti muuttua. Uuden kulttuurin kanssa vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden asenteissa, arvoissa ja käyttäytymisessä ilmenee muutoksia ajan myötä. (Liebkind 2000, 13–14.)

Kulttuurishokki saattaa muodostua, kun ihminen koittaa sopeutua uuteen, itselleen vieraaseen kulttuuriin. Kulttuurishokilla tarkoitetaan vieraaseen kulttuuriin sopeutumisesta aiheutuvaa stressiä. (Vissel 2019.) Kulttuurishokin läpikäyminen on samanlainen tapahtuma kuin minkä tahansa kriisin prosessointi. Kriisillä tarkoitetaan suurta muutosta, ratkaisua tai mahdollisuutta.

(Räty 2002, 120.) Vaikeudet voivat näyttäytyä fyysisinä tai psyykkisinä oireina ja ne näyttäytyvät ihmisille eri tavoin ja eri voimakkuudella.

Manz (2003) mukaan kulttuurishokki voidaan jakaa eri vaiheisiin sen mukaan, miten prosessi etenee. Hän on jakanut kulttuurishokin vaiheet neljään osaan, joita ovat:

1. Euforinen tunne – uuden kulttuurin ihannointi.
2. Shokkivaihe, todellisuus tulee ilmi – ulkopuolisuuden tunne.
3. Uuden kulttuurin hyväksyminen
4. Uuteen kulttuuriin sopeutuminen

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata luokanopettajaopiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia kansainvälistymisestä ja vaihto-opiskelusta. Kansainvälistymiskokemuksia on voinut kertyä opiskelijoille myös kotiyliopistossa, esimerkiksi vuorovaikutuksessa muualta tulleiden vaihto-opiskelijoiden kanssa. Vaihto-opintoja suorittaneet opiskelijat voivat kertoa enemmän kokemuksistaan vaihtokohteessaan ja myös muista kansainvälistymiseen liittyvistä kokemuksistaan.

Olen asettanut tutkimukselleni yhden pääkysymyksen ja sitä jäsentävät alakysymykset.

Pääkysymys:

Millaisia käsityksiä ja kokemuksia luokanopettajaopiskelijoilla on kansainvälistymisestä ja vaihdosta?

Alakysymykset:

1. Miten tärkeänä opiskelijat pitävät kansainvälistymistä luokanopettajakoulutuksessa?
2. Millaisia kokemuksia opiskelijoilla on kansainvälistymisestä?
3. Millaisia hyötyjä ja esteitä vaihtoon lähtöön liittyy?
4. Miten vaihtoa ja kansainvälistymistä tulisi kehittää luokanopettajakoulutuksessa opiskelijoiden näkemysten mukaan?

4 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS

4.1 Laadullinen tutkimusote

Tutkimusotteella tarkoitetaan lähestymistapaa tutkimuksen suorittamiseen. Tämä tutkimus on tehty laadullisella tutkimusotteella. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Tämä tarkoittaa kohteen laadun, ominaisuuksien ja merkitysten huomioonottamista tutkimusta tehdessä. (Koppa 2016.) Laadullinen tutkimus kerätään tyypillisesti haastattelujen, havaintojen tai kuten tässä tapauksessa kyselyn avulla, koska näin tutkittavien näkökulmat saadaan tuotua parhaiten esiin. Aineisto analysoidaan yleensä aineistolähtöisesti, jolloin ilmiöstä pyritään paljastamaan odottamattomia seikkoja. (Alasuutari 2011, 64.)

Tutkimusotteessani on myös piirteitä tapaustutkimuksesta (Syrjälä & Numminen 1988) tarkasteluni kohdistuessa Lapin yliopiston luokanopettajakoulutuksessa opiskelevien ryhmään. Tapaustutkimus soveltuu käytettäväksi erityisesti silloin, kun halutaan ymmärtää ja tulkita luonnollisissa tilanteissa tapahtunutta ainutlaatuista toimintaa. (Hietanen 2012, 128.) Pyrkimyksenäni on kuvata vaihto-opiskelukäsitysten ja kokemusten ainutlaatuisuus ja erityisyys. Lapin yliopiston luokanopettajaopiskelijat ovat esimerkki edustamansa tapausten luokasta ja he edustavat sellaisten tapausluokkien moninaisuutta, joissa löytyy samoja piirteitä. (Hietanen 2012, 129.)

Tutkiessani käsityksiä ja kokemuksia tutkimusotteeksi voisi soveltua myös fenomenografia sekä fenomenologia. Koskela (2009) vertaa niitä toisiinsa ja korostaa niiden eroja yhteneväisyyksistä huolimatta (Koskela 2009, 97–103). Metsämuurosen (2016) mukaan fenomenografia sai alkunsa 1970-luvulla Martonin tutkiessa opiskelijoiden erilaisia käsityksiä oppimisesta. Fenomenografiassa pyritään luokittelemaan käsitykset ja luomaan niistä laajempi kuvauskategoriajärjestelmä. (Metsämuuronen 2016, 108–109.) Fenomenografiassa tarkastelun kohteena on ilmiön subjektiivinen kokeminen, kun fenomenologia puolestaan tutkii ilmiöitä

objektiivisesti. Fenomenologia pyrkii saamaan syvempää tietoa itse kokemuksesta. (Niikko 2003, 21–22.) Fenomenologiassa olennaista on syvä filosofinen ote. (Metsämuuronen 2016, 92–94)

4.2 Tutkimusaineisto ja sen hankinta

Tutkimukseni aineisto on kerätty luokanopettajaopiskelijoille osoitetulla kyselylomakkeella. Kysely on aineistonhankintamenetelmä, jossa samat kysymykset esitetään tietyillä kriteereillä valitulle ihmisjoukolle. Kyselyn toteuttamiseen, kysymysten sisältöihin ja vastaajajoukon valintaan vaikuttaa, mitä tutkimus haluaa selvittää. Kyselyä voidaan analysoida määrällisesti tai laadullisesti. (Koppa 2016.) Päädyin laadulliseen tutkimukseen. Kyselylomake on tehty Google Forms -pohjalla ja se on jaettu opiskelijoille sähköpostin välityksellä. Tutkimusaineisto on kerätty joulukuussa 2022.

Kysymyslomakkeessa on yhteisiä kysymyksiä, sekä eri osiot heille, jotka ovat olleet vaihdossa, sekä heille, jotka ovat suunnitelleet vaihtoa tai eivät ole lähteneet vaihtoon. Tutkimusaineiston hankinnalla pyritään ymmärtämään, miksi vaihtoon lähdetään ja miksi ei, onko kansainvälistyminen tärkeää ja miten sitä voitaisiin kehittää luokanopettajakoulutuksessa. Kyselylomakkeen kysymykset liittyvät ylipäänsä vaihto-opiskeluun, vaihtoon hakemiseen, asenteisiin vaihto-opiskelua kohtaan ja kansainvälistymiseen ja sen tärkeyteen. Kysymykset on luotu niin, että jokainen vastaaja pystyy vastamaan riippumatta omasta vaihto-opiskelutaustastaan. Kysymysten avulla haluan selvittää luokanopettajaopiskelijoiden ajatuksia vaihtoon lähdöstä, sen suunnittelusta, toteutumisesta tai syitä siihen, miksi vaihtoon lähtö ei kiinnosta.

4.3 Tutkimushenkilöt

Tämän tutkimuksen tutkimusjoukko koostuu luokanopettajaopiskelijoista Lapin yliopistossa.

Kyselyyni vastasi yhteensä 16 luokanopettajaopiskelijaa, joista kaksitoista on naista ja neljä miestä. Ikäjakauma koostuu 20–41 vuotiaista. Opiskelijoita on vuosikursseilta 2018–2022. Opiskelijoista kolme on suorittanut vaihtojakson, kuusi suunnitellut lähtevänsä vaihtoon ja kuusi ei kokenut vaihtoa omalle kohdalleen tärkeäksi (ks. Taulukko 1).

Taulukko 1. Tutkimushenkilöiden vaihtoon osallistuneisuus

Symboli (V= suorittanut vaihdon S= suunnitellut vaihtoa E= ei ollut vaihdossa)	Sukupuoli	Ikä	Vuosikurssi
1V	Mies	25	2018
2V	Nainen	23	2019
3V	Nainen	24	2018
1S	Nainen	22	2022
2S	Nainen	26	2021
3S	Nainen	23	2019
4S	Nainen	22	2020
5S	Nainen	24	2018
6S	Nainen	26	2020
1E	Mies	26	2018
2E	Mies	26	2018
3E	Nainen	41	2019
4E	Mies	26	2018
5E	Nainen	25	2019
6E	Nainen	27	2018

Tutkimusaineistoa kerätessäni keskustelin yhden vaihtoon lähteneen kanssa, ja hän ei tiennyt vuosikurssiltaan ketään itsensä lisäksi, joka olisi lähtenyt vaihtoon. Tilastojen mukaan (Lapin yliopiston opiskelijavalintatilastoja) vuosina 2015–2022 Lapin yliopistossa on aloittanut vuosittain 90–97 luokanopettajaopiskelijaa. Heistä vaihtoon lähtee lukuvuosittain n. 1–4 opiskelijaa. (Lapin yliopiston opiskelijavalintatilastot.) Luku on hyvin pieni, kun verrataan esimerkiksi muihin tiedekuntiin. Havaittavaa on myös, että usein henkilöt, jotka ovat suorittaneet jo aiemmin vaihtojakson, haluavat lähteä vaihtoon vielä toistamiseen.

Olen nimennyt vastaajat seuraavin symbolein. 1–3 V ovat vaihdossa olleiden henkilöiden vastauksia, 1–6 S ovat vaihtoa suunnitelleiden henkilöiden vastauksia ja 1–6 E ovat sellaisten henkilöiden vastauksia, jotka eivät koe vaihtoa itselleen tärkeäksi.

4.4 Aineiston analyysi

Aineisto on analysoitu laadullisella sisällönanalyysillä. Analyysi on apukeino, joka selkeyttää aineiston jäsentämistä. Aineistoa tarkastellaan ensin kokonaisuutena, jonka jälkeen sitä pilkotaan pienempiin osiin. Tuomi ja Sarajärvi (2018) tuovat esiin, kuinka aineistolähtöisessä analyysissä tekstin luokittelu määräytyy aineistosta löydettyjen asioiden perusteella. Aineisto on tarkoitus järjestää informatiiviseen muotoon ja sisällönanalyysin tarkoituksena on luoda aineistosta selkeä, sanallinen kuvaus. Aluksi tekstiä pelkistetään eli redusoidaan, jotta voidaan löytää yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Tämän jälkeen siirrytään ryhmittelyyn eli klusterointiin. Klusteroinnin tarkoitus on luoda pohja tutkimuksen perusrakenteelle ja tehdä alustavia tulkintoja. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet yhdistellään ryhmiksi ja niistä muodostetaan alaluokat. Näitä luokkia yhdistelemällä muodostetaan yläluokat ja lopuksi yhdistävä luokka, joka on sidoksissa tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107–110, 117–125.)

Oheisessa taulukossa 2 (Ks. Taulukko 2) kuvaan esimerkinomaisesti aineistoni redusointia eli alkuperäisilmausten pelkistämistä. Taulukkoon on otettu mukaan otteita kyselylomakkeen vastauksista. Taulukon rakentaminen lähtee liikkeelle tutkimushenkilöiden vastausten jakamisesta teema-alueiden mukaan. Mukaan on hyvä ottaa sellaiset ilmaukset, jotka vastaavat

tutkimuskysymyksiin tai ovat muuten olennaisia työn kannalta. Usein tutkimushenkilöt vastaavat kysymyksiin siten, että mukana on myös epäolennaista asiaa tutkimuksen kannalta. Vastaukset saattavat venyä pitkiksi, vaikka tarpeellinen tieto tulisi jo ensimmäisessä lauseessa. Taulukon avulla voidaan paremmin havainnollistaa ilmausten pelkistäminen helpommin ymmärrettävään muotoon. Vastaavanlaisten taulukoiden avulla voidaan löytää yhtäläisyyksiä ja muodostaa yhteneviä ilmauksia.

Taulukko 2. Esimerkki aineiston redusoinnista eli alkuperäisilmausten pelkistämisestä.

<p>”Varmasti aika monella tapaa. No eri pituiset vaihdot ja harjoittelut ulkomailla tietty. Sitten kotiyliopistosta voi luultavasti toimia vaihtareiden tuutorina ja toimia muutenkin vaihtareiden kanssa, järjestämällä erilaisia tapahtumia heille yms. Itse muistan, että esimerkiksi englannin kursseilla saattoi olla vaihtareita mukana, joten siinäkin sitä sitten saattoi kansainvälistyä.” (V2)</p>	<p>Vaihdot ja harjoittelut, tuutorointi, vaihto-oppilaiden kanssa toimiminen.</p>
<p>“Oma kieliosaamiseni on mielestäni sen verran heikko, että vaihtoon lähteminen jännittäisi liikaa. Koen, että aluksi olisi hyvä harjoittaa omaa osaamistani tutummissa ympäristöissä, jotta tulisi rohkeus puhua kieltä. Kun olisin saavuttanut riittävät kielellisen itseluottamuksen, voisin kuvitella lähteväni vaihtoon ja samalla harjoittelemaan kieltä lisää.” (E4)</p>	<p>Heikko kieliosaaminen, sitä kehittämällä voisi lähteä vaihtoon harjoittelemaan vielä lisää.</p>

<p>“En tiedä mistä lähtisin liikenteeseen ja miten paljon se veisi rahallisia resursseja. Tuntuu, että yliopistossa olo on muutenkin ajoittain hajanaiselta tuntuva palapeli, jota vaihto sotkisi entisestään. Vaatisi aika paljon oma-aloitteisuutta ja sitä, että otan asioista itse selvää.” (S1)</p>	<p>Tietämättömyys rahallisista resursseista, oma-aloitteisuuden tarve.</p>
--	--

Alasuutari (2011) on jakanut sisällönanalyysin kahteen päävaiheeseen (ks. Kuvio 4). Havaintojen pelkistämiseen, joka kattaa aineiston pilkkomisen ja käsitteellistämisen sekä arvoituksen ratkaisemiseen, jolla tarkoitetaan aineiston uudelleen kasaamista. Kun aineisto on ensin jaettu havaintoihin, on tuloksia helpompi lähteä tulkitsemaan. Havainnoille lähdetään etsimään selityksiä ja suhteuttamaan niitä teoreettiseen viitekehykseen sekä selitysmalleihin aiempien tutkimusten pohjalta. (Alasuutari 2011.)

Sisällönanalyysin vaiheet

- Havaintojen pelkistäminen Pilkkominen + Käsitteellistäminen

 - Aineisto pyritään pelkistämään ilmiötä kuvaaviksi esimerkeiksi ja näytteiksi, havainnoiksi, joilla on yhteisiä piirteitä, ja joihin pätevät samat säännöt
- Arvoituksen ratkaiseminen Uudelleen kasaaminen

 - Tulosten tulkintaa, havaintojen selittämistä ja ymmärrettäväksi tekemistä, jossa havainnoille etsitään merkitystulkintoja ja kausaalisuhteita, ja suhteutetaan havaintoja teoreettiseen viitekehykseen ja aiemmista tutkimuksista johdettuihin selitysmalleihin

(Alasuutari 2011)

Kuvio 4. Sisällönanalyysin vaiheet (Alasuutari 2011)

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tärkein luotettavuuden kriteeri laadullista tutkimusta tehdessä on tutkija itse, koska tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Tutkimuksen luotettavuutta tarkastelen Eskolan ja Suorannan (1998) painottamien käsitteiden näkökulmasta. Nämä käsitteet ovat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus. (Eskola & Suoranta 1998, 2011.)

Uskottavuudella tarkoitetaan, kuinka tutkijan tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä. Uskottavuutta tässä tutkimuksessa lisää, että tutkijalla on itsellä kokemusta ja sitä kautta ymmärrystä vaihto-opinnoista ja kansainvälistymisestä. Myös huolellinen perehtyminen aineistoon poissulkee virheellisiä tulkintoja ja näin ollen parantaa luotettavuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 2011.)

Tulosten siirrettävyys kuvaa, ovatko tulokset siirrettävissä toiseen kontekstiin (Eskola & Suoranta 1998, 2011). Tuomi ja Sarajärvi (2018) avaavat teoksessaan, kuinka laadullisen tutkimuksen tarkoitus ei ole pyrkiä tulosten yleistettävyyteen, vaan oleellisemmin kuvaavaan ja ymmärtämään jotakin ilmiötä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Tässä tutkimuksessa siirrettävyys ei toisin sanoen ole niin relevanttia. Tutkimuksen tuloksissa on tuotu esiin opiskelijoiden käsityksiä kansainvälistymisestä, jolloin vastaavanlaisessa tutkimuksessa tuloksia voitaisiin hyödyntää tuomalla opiskelijoiden näkökulmia esiin.

Luotettavuuden tarkastelussa varmuudella tarkoitetaan asioita, jotka vaikuttavat ennustamattomasti tutkimuksen tekoon. Esimerkiksi ennen aineistonkeruuta ei voida tietää, millainen aineisto tullaan saamaan. Vastaako se esitettyihin kysymyksiin, vai jääkö jotkin kysytyt asiat huomiotta. (Eskola & Suoranta 1998, 2012.) Valitsin aineistonkeruu muodoksi kyselylomakkeen, koska ajattelin, että saan sen avulla kattavimman aineiston sekä monipuolisia ja erilaisia vastauksia. Kyselylomake on anonyymi, joka voi kannustaa joitain osallistumaan tutkimukseen. Uskon, että olisi ollut huomattavasti vaikeampi löytää 16 haastateltavaa.

Vahvistuvuudella tarkoitetaan muiden tutkimusten ja teorioiden vahvistavan tutkimuksessa tehtyjä tulkintoja. Tällä voidaan vahvistaa tutkimustulosten todenmukaisuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 2012.) Luokanopettajaopiskelijoiden kansainvälistymistä on tutkittu vähän, mutta monia teoriaosuudessa käsittelemiä aiheita enemmän, kuten opetustyön

monikulttuurisuutta sekä interkulttuurista kompetenssia. Mitä enemmän vahvistusta löytyy, sitä luotettavampi tutkimus on.

Tutkimus on tehty luokanopettajaopiskelijoille, jolloin tutkittava kohderyhmä on ihmiset. Olen huolehtinut tutkimuksen eettisten periaatteiden toteutumisesta Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeiden mukaisesti. Tutkimus on kerätty anonyymisti kyselylomakkeen välityksellä. Tuloksiin ei ole kirjattu sellaisia tietoja, joista tutkimushenkilöiden henkilöllisyyden voisi päätellä. Tutkittavilta henkilöiltä ei ole kysytty heidän henkilötietojaan, mutta tutkijana olen vastuussa vastausten sisältämien tietojen turvallisesta käsittelystä, käytöstä ja tuhoamisesta. Ulkopuolisilla henkilöillä ei myöskään ole pääsyä tutkimusaineistoon, koska kyselylomakkeen vastaukset ovat suojauksen takana. Anonymiteetti on tämän kaltaisessa tutkimuksessa tärkeää, koska jo vaihto-opintojen kohdemaan avulla olisi mahdollista selvittää tutkittavien henkilöiden henkilöllisyydet. (TENK 2019, 11–13.) Myös jotkin kirjoitusvirheet ja puhekieliset ilmaukset on muutettu yleiskielisiksi, ettei vastaajan henkilöllisyys ilmene.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimus on osoitettu kaikille luokanopettajaopiskelijoille taustastaan tai kansainvälistymiskokemuksistaan riippumatta. Se on myös ilmaistu selkeästi kyselylomakkeessa. Lomakkeessa on lisäksi tuotu ilmi, kuinka tuloksia käsitellään luottamuksellisesti vain tutkimuksen tarpeisiin. Kyselylomake on rakennettu selkeästi kysymysten varaan, johon vastaaja voi itse päättää vastaako vai jättääkö jonkin kohdan tyhjäksi.

5 TUTKIMUSTULOKSET

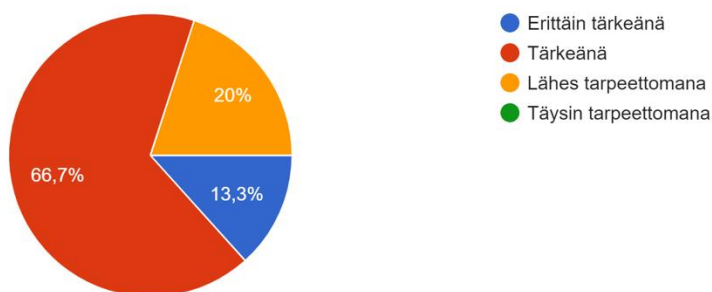
Tarkastelen tutkimustuloksiani tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Olen teemoitellut vastaukset ja kuvaan niitä oman tulkintani tueksi.

5.1 Kansainvälistymisen tärkeys ja sen muodot

Yleisesti ottaen kansainvälistymistä pidettiin tärkeänä ja sille annettiin paljon eri merkityksiä. Kansainvälistymisen tärkeyttä on korostettu myös Valtioneuvoston (2019) teettämässä julkaisussa, jossa kerrotaan, kuinka jokaiselle pyritään tarjoamaan mahdollisuus kansainvälistymiseen. Vuoteen 2030 mennessä, on tavoitteena kaksinkertaistaa kansainvälinen liikkuvuus eri asteiden koulutuksissa. (Teeri 2019, 11.) Kysymykseen tulleet vastaukset jakautuivat seuraavasti: Erittäin tärkeänä kansainvälistymistä piti 3 vastaajaa, tärkeänä 10 ja lähes tarpeettomana 3. (ks. Kuvio 5).

Miten tärkeänä koet kansainvälistymisen opettajakoulutuksessa?

15 vastausta

Kuvio 5. Kansainvälistymisen tärkeys opettajakoulutuksessa.

Kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, että kansainvälistyminen olisi täysin tarpeetonta. Erittäin tärkeänä (3) tai tärkeänä vastanneiden (10) opiskelijoiden vastauksista tuli ilmi, kuinka kansainvälistyminen avartaa omaa maailmankuvaa, parantaa kielitaitoa, antaa mahdollisuuden saada tietoa muiden maiden koulutuksesta ja niiden yhtäläisyyksistä ja eroista Suomeen verrattuna. Suomalaisen koulutusjärjestelmän tavoitteena on kouluttaa maailmankansalaisia, jotka voivat toimia kansainvälisessä vuorovaikutuksessa globaalissa maailmassa (Teeri 2019, 13). Kansainvälistyminen on tärkeä teema, jota on hyvä pitää merkittävässä arvossa jo peruskoulusta lähtien.

“Ala, ja työ sekä oppiminen on maailmanlaajuisesti tärkeä sekä merkittävä. Työssä se ei välttämättä ole välttämätöntä, mutta kansainvälisyys voi antaa hyvin merkityksellisiä oivalluksia ja näkökulmia työhön ja ammattiin. Helposti sokeudumme oman maamme ja kulttuuri tapoihin toimia ja pidämme niitä ainoina oikeina.” (S1)

“Yhä monikulttuurisemmassa maailmassa on tärkeää pitää kansainvälistymistä merkittävässä arvossa jo opiskeluvaiheessa. Tämä voisi kannustaa opiskelijoita toteuttamaan sitä myös työelämässä.” (E4)

Yhtenevänä teemana voidaan nähdä eri kulttuureista oppiminen, oman maailmankuvan ja näkökulmien avartuminen sekä oman osaamisen kehittäminen. Tulokseni saavat tukea aiemmista tutkimuksista. Kun opettaja osaa tarkastella maailmaa eri näkökulmista, voi hän myös auttaa oppilaitaan moninäköisempään tarkasteluun (Andreotti 2010, 10). Myös globalisoituva maailma nousi esiin useassa vastauksessa. Kansainvälistyminen nähdään opiskelijoiden näkökulmasta monikulttuurisen maailman uusia näkökulmia avaavana tekijänä. Kansainvälistymällä korkeakoulussa, edistetään tulevaisuudessa globaalin ja osaavaan työvoiman tuottamista (Teeri 2019, 13).

Kansainvälistymisen muotoina opiskelijat toivat esiin kansainvälisen tuutoroinnin, kansainväliseen toimintaan osallistumisen ja vaihto-opiskelijoihin tutustumisen samoilla kursseilla.

”Varmasti aika monella tapaa. No eri pituiset vaihdot ja harjoittelut ulkomailla tietty. Sitten kotiyliopistosta voi luultavasti toimia vaihtareiden tuutorina ja toimia muutenkin vaihtareiden kanssa, järjestämällä erilaisia tapahtumia heille

yms. Itse muistan, että esimerkiksi englannin kursseilla saattoi olla vaihtareita mukana, joten siinäkin sitä sitten saattoi kansainvälistyä.” (V2)

”Vaihto-opiskelu, kansainvälisyystoimintaan osallistuminen omassa yliopistossa (kurssit, ainejärjestötoiminta omassa tai kv-tyypeille suunnatussa järjestössä, kv-tuutorointi)” (S6)

Myös työharjoittelut ja kansainväliset järjestöt nostettiin esiin.

”Vaihto-opiskelemalla, työharjoittelun avulla, suorittamalla opintoja etänä toisesta yliopistosta (joka esimerkiksi eri maassa) tai olemalla aktiivinen paikallisissa kansainvälisissä järjestöissä. Kansainvälistymistä varten ei välttämättä tarvitse matkustaa, jos hyödyntää paikallisia mahdollisuuksia.” (V3)

Tutkimushenkilöt pitivät tärkeinä kasvatusalaan tutustumista maailmanlaajuisesti, sekä kontaktien hankkimista niin ulkomailta kuin Suomesta. Kanssakäyminen eri maista tulevien opiskelijoiden kanssa on myös yksi kansainvälistymisen tarjoamia hyötyjä.

”Tutustumalla kasvatusalaan globaalisti. Hankkimalla kontakteja ulkomailta. Käymällä vaihdossa.” (E2)

”Monen eri teeman kautta. Pienimmällä tasolla se voi olla uutisten lukemista, josta välittää puolestaan itse tietoa arjessaan. Pääasiallisesti kuitenkin hyvää kansainvälistymistä voi toteuttaa esimerkiksi olemalla kanssakäymisessä eri maasta tulevan, kuin suomalaisen kanssa. Opiskelijoilla tietynlaista kansainvälistymistä voi tapahtua esimerkiksi eri maissa tehtyjen tutkimusten pohjalta. Vaihtoon lähteminen on mielestäni kansainvälistymistä parhaimmillaan.” (E4)

5.2. Vaihto-opiskelusta saadut kokemukset

Opiskelijoiden kokemukset vaihto-opiskelusta olivat etupäässä myönteisiä, riippumatta heidän omasta asenteestaan vaihto-opiskelua kohtaan. Kokemukset liittyivät ensisijaisesti uusiin ihmisiin, sekä uuteen maahan ja kulttuuriin tutustumiseen. Tutkimukseen osallistuneet kokivat, että opintojen aikainen kansainvälistyminen sisältää enemmän hyötyjä kuin haittoja. Vastauksissa nousi kuitenkin esille muutamia haittoja, joita kuvaan tarkemmin luvussa 5.2.2.

”Myönteisiä kokemuksia ollut. Tutustunut paljon uusiin ihmisiin, erityisesti paikallisiin. Olen saanut myös muista vaihtareista hyviä ystäviä, ja heidän kanssaan aiotaan kyllä pitää yhteyttä ja toivottavasti nähdä jossain vaiheessa tulevaisuudessa. Tosi nopeaa aika on täällä mennyt, kun vain vajaa viisi kuukautta täällä kohta vietetty. Kyllähän täällä olisi mielellään vaikka kokonaisen lukuvuodenkin voinut olla. Itse olen pyrkinyt myös matkustamaan mahdollisimman paljon maan sisäisesti, jotta tulisi vähän muutkin paikat tutuiksi ja näkisi myös nähtävyyksiä. Toisen maan erilaisuus on myös lisännyt arvostusta sellaisista asioista, joita Suomessa on muttei täällä. Ikävä on ollut esimerkiksi karjalanpiirakoita ja lunta! Vaikeuksia nyt on ehkä eniten ollut just siinä suunnittelu/selvittely vaiheessa, sillä aika paljon asioita tulee ottaa huomioon, kun vaihtoon lähtee... (V2)

5.2.1 Vaihtoon hakeutumisen prosessi

Seuraavaksi käsittelen vaihtoon hakeutumisen prosessia kokonaisuudessaan. Nämä kysymykset ovat tarkoitettu vaihdon suorittaneille opiskelijoille. Olen kiinnostunut näkemään, millaisena vaihtoprosessi näyttää opiskelijoille ja millaisia hyötyjä vaihto-opiskelu antaa tulevaisuudessa opettajan ammattiin. Olen myös kiinnostunut tietämään, mistä syistä opiskelija päätyy lähtemään vaihtoon ja millaisia kokemuksia vaihdosta on jäänyt päällimmäisenä mieleen. Vaihtoon lähtöä voidaan tarkastella myös matkailumotivaation kannalta, koska kaikki vaihtoon lähteneet tutkimushenkilöt perustelivat jo pitkään haaveilleensa toisessa maassa

asumisesta ja opiskelemisesta erinäisistä syistä. Matkailumotivaatio jaetaan työntö- ja vetovoimatekijöihin. Työntötekijöillä tarkoitetaan ihmisen tarpeita lähteä matkalle, ja vetovoimatekijöillä tarkoitetaan kohteen puoleensa vetäviä ominaisuuksia. Näitä ovat esimerkiksi kulttuuri, ilmasto, palvelut ja hintataso. (Shaw & Williams 2002, 87.) Ihmiset matkustavat sisäisten voimien työntäessä heitä kohti matkailupäätöksiä, ulkoisten voimien vetäessä heitä puoleensa. Matkailupäätös eli tässä kohtaa vaihtoon lähtö syntyy sisäisten tarpeiden ja henkilökohtaisten halujen seurauksena. Kun puolestaan valitaan vaihtokohdetta, tarkastellaan enemmän kohteen ulkoisia ominaisuuksia. (McGehee ym. 1996, 46.)

Vastaukset olivat pitkälti yhteneviä, ainoastaan vaihtoon hakuprosessi näyttäytyi vastaajille eri tavalla. On mielenkiintoista tarkastella vastauksen samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, riippuen myös kohdemaasta ja yliopiston käytänteistä siellä. Vaihtoon lähtemisen syinä vastauksissa korostui opiskelu ulkomailla, uusi kulttuuri, ja uusiin ihmisiin tutustuminen. Toisen maan opettajakoulutukseen ja ylipäätään koulutukseen tutustuminen koettiin tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi. Myös kielitaidon kehittäminen nousi esiin.

”Vaihto-opiskelu on ollut unelmani aina. Halusin asua toisessa maassa ja tutustua uuteen kulttuuriin ja uusiin ihmisiin. ” (V3)

”Halusin päästä tutustumaan vieraaseen kulttuuriin, ja samalla tutustua paikalliseen opettajakoulutukseen...Samalla laajentaa omaa maailmankuvaa, ja tutustua opettajaopiskelijoihin, jotka tulevat eri maista tai kulttuureista...” (V1)

”Vaihtoon lähteminen on ollut mulla unelmana jo yläkoulusta lähtien. Halusin lähteä vaihtoon, koska halusin parantaa omaa englannin kielen taitoani ja oppia uutta kyseisen maan kulttuurista. Halusin nähdä erilaista ympäristöä ja tutustua uusiin ihmisiin...” (V2)

Kuvatessaan vaihtoon hakeutumisen prosessia, vastauksissa ilmeni eroavaisuuksia vastaajien välillä. Kahden vastaajan kokemuksen mukaan prosessi oli työläs, ja vaati hakijalta paljon oma-aloitteisuutta ja kärsivällisyyttä. Pääsääntöisesti asiat kuitenkin selvisivät kysymällä ja apua sai, jos sitä vain osasi pyytää. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että prosessi oli alusta alkaen selkeä, ja koska vaihtopaikoista ei ollut kilpailua, se teki prosessista hakijalle mieluisen.

”Kotiyliopiston puolelta prosessiin hakeutuminen oli melko haastavaa, tukea oli vaikeaa saada ja vastauksissa kesti. Informaatiota oli myös heikosti. Loppujen lopuksi prosessit hoituivat hyvin. Vaihtokoulun puolelta prosessi oli tehty hyvin helpoksi ja vastaava opettaja oli jatkuvasti yhteydessä ja häneltä sai paljon apua. Vaihtovastaava vaihtokoulun puolelta oli myös heti valmiina auttamaan myös majoituksen etsinnässä ja esimerkiksi lääkäriin liittyvien asioiden kanssa.” (V3)

”Mielestäni prosessi tuntui varsinkin aluksi hieman epäselkeältä ja pitkältä prosessilta. Aika paljon sai eri asioita selvittää ja itsellä oli kyllä stressiä sen aikana. Pidin itselläni listaa asioista, jotka pitää selvittää ja sitten aina merkitsin, kun oli asian hoitanut. Auttoi itseä näkemään, miten paljon on vielä tehtävää. Yksi kerrallaan, kun asioita hoiti, niin alkoi helpottaa ja huomasi että kyllähän tämä tästä etenee. Ja aina, kun jossain asiassa oli epäselvyyksiä niin kysymällä se asia sitten selvisi.” (V2)

”Mielestäni Lapin yliopistossa vaihtoon hakemisen prosessi on tehty erittäin mukavaksi hakijalle. Esimerkiksi niin sanottua kilpailua paikoista ei ollut kasvatustieteiden opiskelijoilla, joten se jo itsessään teki koko hakuprosessista hieman ”turvallisemman”. Koko prosessi on avattu hyvin selkeästi, ja tietoa on saatavilla tarpeeksi. Myös office hoursit ovat erinomainen alusta, sillä sieltä sai aina apua ja tukea hakuprosessin aikana. Hakuprosessiin on erittäin selkeät ohjeet ja niitä seuraamalla kaikki sujuu helposti.” (V1)

5.2.2 Vaihdon hyödyt ja haitat

Opiskelijoille annettiin mahdollisuus tuoda esiin sekä hyötyjä että haittoja. Kokemukset liittyivät vaihto-opiskeluun, keskusteluihin vaihto-opiskelijoiden kanssa sekä vaihdosta tiedottamiseen ja informointiin. Vaihtojaksoa kuvattiin avartavaksi ja hauskaksi kokemukseksi. Hyötyinä nostettiin esiin esimerkiksi uusien ystävyys-suhteiden luominen ja maailman katsomuksen avartuminen. Taajamon (1999) mukaan ulkomailla opiskelu avartaa maailmankuvaa, lisää globaalia tietoisuutta sekä kulttuurienvälistä kommunikaatio-osaamista (Taajamo 1999, 83–84). Kuten aiemmassa tutkimuksessa todetaan, vaihto muokkaa omia ajatusmalleja ja sitä kautta laajentaa maailmankuvaa. Kansainvälistymisen tuomien uusien tilanteiden mukana oppii myös paljon uusia taitoja. Haittoina kerrottiin vähäinen informointi sekä alkuun epävarmuuden tunne vieraassa paikassa toimimisessa.

”Olen ollut vaihdossa pariin otteeseen peruskoulussa ja en keksi mistään kerrasta negatiivista sanottavaa. Olen tavannut paljon uusia ihania ihmisiä, saanut roppakaupalla uusia kokemuksia ja olen myös selkeästi itsenäistynyt vaihtojen ansiosta.” (S2)

”...Hyviä puolia oli esimerkiksi kielitaidon kehittyminen (koska kaikki viestiminen hoidettiin englanniksi), verkostoituminen ympäri Eurooppaa ja sen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden kanssa, mahdollisuus osallistua kursseille, joita ei kotiyliopistossa ei järjestetä, muista kulttuureista oppiminen ja niiden myötä oman maailman katsomuksen avartuminen ja ylipäänsä uuden oppiminen...” (V3)

Haittapuolia oli tuotu esiin vähemmän, mutta esimerkiksi huonohko tiedotus ilmeni vastauksissa. Esiin nousi useaan otteeseen, kuinka kansainvälistymisestä tulisi puhua enemmän ja antaa siihen parempia mahdollisuuksia luokanopettajille. Vastaajien mielestä paremmalla tiedotuksella ja kannustamalla vaihto-opiskeluun voitaisiin yhä useampi opiskelija saada kiinnostumaan ja harkitsemaan vaihto-opintoja.

”Opettajankoulutuksessa ei puhuta paljon kansainvälistymisestä. Tulisi puhua enemmän, jotta useampi ihminen harkitsisi esimerkiksi vaihtoon lähtemistä.” (S4)

”Meidän koulutuslallamme kansainvälistymisen mahdollisuudet ovat melko rajalliset. Jos haluaa suorittaa opinnot aikataulussa, on käytännössä vain yksi aikaikkuna, jolloin vaihtoon lähtö on järkevää. Tällöinkin tulisi suorittaa kotiyliopiston kursseja samaan aikaan vaihdossa ollessa. Harjoittelun mahdollisuutta ulkomailla pidän myönteisenä asiana, vaikka sitä en ole vielä tehnyt. Siihenkin toivoisin kyllä lisää ohjausta mm. miten harkkapaikkaa käytännössä haetaan.” (S5)

“...Huono puoli oli se, että opiskelu oli siellä paljon rankempaa ja vaativampaa kuin Suomessa. Tehtävien sivumäärät olivat paljon suuremmat ja tehtävien vastauksissa vaadittiin paljon.” (V3)

Tutkimushenkilöiden vastauksissa nousi esiin teemoja vieraaseen maahan sopeutumisesta, uusiin ihmisiin tutustumisesta ja erilaisuuden lisäämästä arvostuksesta. Esille nousseet teemat koettiin arkisiksi asioiksi Suomessa, mutta ei vieraassa maassa. Vaihto-opinnot ovat omalla tavallaan myös monikulttuurisuuskasvatusta. Talib (2005) kirjoittaa kuinka kulttuurisia itsestäänselvyyksiä voidaan muuttaa ja oppia kyseenalaistamaan. Kulttuurinen moninaisuus vaatii itselle tuttujien asioiden tarkastelua uusista näkökulmista. (Talib 2005, 21.)

”Vaihtoni on tällä hetkellä kesken, mutta kokemukseni ovat hyvin myönteiset. Kaikki on sujunut hyvin, ja vastaan tulleisiin haasteisiin on aina löytynyt apua tai ratkaisu...Olen myös päässyt tutustumaan paikalliseen opettajankoulutukseen sekä muista maista tuleviin opettajaopiskelijoihin. Vieraaseen maahan sopeutuminen on myös sujunut erittäin hyvin, ja se onkin mielestäni hyvin oleellinen osa vaihtokokemusta. Tähän mennessä siis vaihto on sujunut erittäin. Esimerkiksi ennalta suunnittelut kurssit ovat pääasiassa vastanneet sisällöllisesti sitä, mitä odotin. Haasteeksi voi muodostua aluksi "kielimuuri", mutta toisaalta jo hyvällä englannin tasolla pääsee pitkälle. Englannin kieltä olen käyttänyt pääosin vaihdossa saksan ohella, ja se onkin kehittynyt huomasti, kun sitä käyttää päivittäin.” (V1)

Vaihdon tuomina etuina opiskelijat kertoivat uusien asioiden oppimisen toisista maista ja kulttuureista, oman kotimaan näkemisen eri tavoin sekä itsenäistymisen. Kun ollaan

kanssakäymisessä eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa, kansainvälinen kiinnostus lisääntyy ja kulttuurinen avartuminen kasvaa (Taajamo 1999, 46). Käytettäessä kieltä kielitaito paranee ja itsevarmuus puhuttaessa lisääntyy. Opettajien on tärkeää kasvattaa tietoisuuttaan maailmasta ja kyetä tarkastelemaan maailmaa monista eri näkökulmista. Heidän tulee tutustua ja asettua oppilaan maailmaan, jotta voivat ymmärtää ja nähdä oman rajallisuutensa. (Andreotti 2010, 10.)

”Ystävien kautta opin hieman uusia kieliä ja englannin taitoni vahvistui. Opin paljon uutta maasta, jossa olin vaihdossa ja matkustellessani naapurimaissa opin uutta kulttuureista. Palatessani näin Suomen uusin silmin, erityisesti siten miten hyvin esimerkiksi asuminen on täällä.” (V3)

”Olen oppinut ottamaan uusia näkökulmia asioihin esimerkiksi vertailemalla koulutusjärjestelmiä keskenään...Kielitaitoni sekä saksassa että englannissa on kehittynyt huimasti. Sen lisäksi olen oppinut satunnaisia sanoja espanjaa esimerkiksi. Olen oppinut kirjoittamaan englanniksi paremmin, sillä sitä ei ole ennen tullut tehtyä niin paljoa. Olen oppinut paljon paikallisesta kulttuurista, ja päässyt itse kokemaan sitä paikan päällä. Se on mielestäni erittäin opettavainen kokemus...” (V1)

”Itse olen aina ollut melko turvallisuuden hakuinen, vaikka aina kyllä pyrkinyt poistumaan omalta mukavuusalueelta. Sanoisin, että vaihto on opettanut minua itsenäistymään. Esimerkiksi ennen tätä en ollut koskaan juuri yksin matkustellut. Täällä olen tehnyt jo useamman matkan eri kaupunkeihin aivan yksin, mikä on kyllä ollut iso juttu minulle. No kieltä on kyllä opittu ja kulttuuria. Koen olevani itsevarmempi englannin kielen puhuja, enkä esimerkiksi mieli enää niin tarkkaan puhunko nyt kieliopillisesti oikein...” (V2)

Vaihto oli hyödyllinen myös opettajuuden kannalta. Kahdella kolmesta vastaajasta oli kokemus toimimisesta paikallisessa alakoulussa, nähden koulun käytänteitä ja opetusmetodeja. Tällaiset kokemukset nostettiin tärkeiksi ja niistä koettiin saavan eväitä omaan opettajanuraan. Lisäksi kanssaopiskelijoiden opit ja verkostoituminen toisten opiskelijoiden kanssa koettiin tärkeänä. Ollakseen interkulttuurisesti pätevä toimija, opettaja tarvitsee runsaasti tietoa toimintansa taustalle, jotta osaa toimia kulttuurien välisissä kohtaamisissa (Kaikkonen 2004, 150).

”Opin kanssaopiskelijoilta uusia tekniikoita ja tapoja opettaa, uusia pelejä ja leikkejä, mitä on mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa. Verkostoitudin muiden opettajaopiskelijoiden kanssa ja toivon, että voidaan joskus hyödyntää tätä esimerkiksi ystäväluokkien muodossa. Eli niin, että ollaan yhteydessä toisiimme luokkiemme kanssa ja käydään kirjeenvaihtoa, joka edistää oppilaiden kielitaitoa. Tällöin oppilailla on mahdollisuus saada kansainvälisiä ystäviä.”
(V3)

”Opin ottamaan uusia näkökulmia askarruttaviin asioihin. Olen kykeneväinen huomioimaan paremmin esimerkiksi eri kulttuureista tulevat opiskelijat/oppilaat, sillä nyt itsellenikin on kokemusta siitä miltä tuntuu olla niin sanotusti vieraassa kulttuurissa. Toki vain pintapuolisesti, mutta uskon, että se on tärkeä taito osana tulevaa luokanopettajan työtä. Ymmärrän paremmin esimerkiksi kielen merkityksen luokassa, sillä olen päässyt harjoitteluun paikalliseen kouluun, jossa oppilaat vasta opiskelevat paikallista kieltä. Oma kielitaitoni on harjaantunut ja se on oleellista, jos tulen opettamaan esimerkiksi englantia tulevaisuudessa. Oleellisinta on oman maailmankuvan laajentaminen. Eli olen kykeneväinen ajattelemaan asioita eri näkökulmista, kyseisen vaihtokokemuksen avulla.” (VI)

”Mullahan oli se hieno mahdollisuus täällä, että pääsin viettämään neljä viikkoa alakoulussa. Tämä kyllä avarsi huomattavasti, miten täällä nuo koulut oikein pyörivät. Tänä aikana huomasin paljon eroavaisuuksia, mutta myös samankaltaisuuksia eri koulusysteemien välillä. Itse toimin periaatteessa koulunkäynninohjaajana, joten pääsin ihan läheltä auttamaan oppilaita ja näkemään heidän oppimisprosessiansa. Tuona aikana opittuja asioita on sitten hyvä viedä mukana Suomeen...Tuolla koulussa näki paljon erilaisia oppilaita ja miten opettaja esimerkiksi käsitteli näitä erilaisuuksia. Näitä huomioita on hyvä pohtia sitten suomalaisissa kouluissa ja mahdollisesti hyödyntää.” (V2)

5.2.3 Esteet ja epäilykset koskien vaihtoon lähtöä

Halusin saada tietoa siitä, millaisia esteitä ja epäilyksiä opiskelijoilla on ajatellen vaihto-opiskelua ja vaihtoon lähtöä. Valtioneuvoston julkaisussa (2019) on kuvattu esteitä kansainvälistymiselle. Suurimpina syinä näyttäytyvät taloudelliset syyt, ero perheestä ja ystävistä, sekä riittämätön kielitaito. (Teeri 2019, 21.)

Vastaukset jakautuivat heihin, jotka eivät olleet kiinnostuneita sekä heihin, jotka olivat suunnitelleet lähtevänsä vaihtoon jossain vaiheessa omia opintojaan. Ensimmäiseksi mainituilla vastaukset noudattivat pitkälti samaa kaavaa, eli vaihtoon lähtöön ei ollut tarpeeksi kiinnostusta, muut henkilökohtaiset syyt tai oma kielitaito koettiin esteeksi vaihtojaksolle. Vaihtoa ei niin sanotusti koeta omana juttuna. Myös ikä nostettiin esiin. Eurostudent-opiskelijatutkimuksessa (2017) on tuotu esiin, kuinka nuoremmat opiskelijat lähtevät vanhoja opiskelijoita todennäköisemmin ulkomaille vaihtoon (Teeri 2019, 19).

“Minulla ei ole ollut tarpeeksi kiinnostusta vaihtoon lähtemiseen.” (E1)

“En ole ollut kiinnostunut vaihtoon lähdöstä. En koe omana juttunani.” (E2)

“Minulla on kaksi lasta ja puoliso, joten vaihtoon lähteminen ei tässä elämäntilanteessa ole mahdollista. Lisäksi koen, että olen jo liian vanha, ikävä kyllä.” (E3)

“Oma kieliosaamiseni on mielestäni sen verran heikko, että vaihtoon lähteminen jännittäisi liikaa. Koen, että aluksi olisi hyvä harjoittaa omaa osaamistani tutummissa ympäristöissä, jotta tulisi rohkeus puhua kieltä. Kun olisin saavuttanut riittävät kielellisen itseluottamuksen, voisin kuvitella lähteväni vaihtoon ja samalla harjoittelemaan kieltä lisää.” (E4)

Vaihtoon lähtöä suunnitelleiden vastauksissa korostui puolestaan vaihdon tarjoamat mahdollisuudet, kielitaidon ja itsensä kehittäminen, sekä uuteen kulttuuriin ja koulujärjestelmään tutustuminen. Taajamon (1999) mukaan ulkomaille lähteminen tarjoaa mahdollisuuden omien voimavarojen kasvattamiseen sekä henkisen liikkuvuuden

kehittämiseen. Vaihto-opintojen tuomat haasteet edistävät opiskelijan identiteetin kasvua. (Taajamo 1999, 77–79.)

”Olen harkinnut, sillä matkustelu ja vieraat kulttuurit kiinnostavat paljon. Näen vaihdon olevan myös oiva mahdollisuus tutustua itseensä ja kasvaa ja kehittyä ihmisenä.” (S1)

”Olen harkinnut ja haluan lähteä vaihtoon. Peruskoulussa olevat vaihdot eivät ole riittäneet tähän mennessä, ja haluan kokea vaihdon myös aikuisiällä. Samalla saan varmasti myös koulutukseni kannalta roppakaupalla uusia näkökulmia ja toimintatapoja. Ja tietysti kiinnostus muihin kulttuureihin kiinnostaa paljon.” (S2)

”Minusta olisi kiinnostavaa nähdä käytännössä, millaisia koulujärjestelmiä muualla maailmassa on. Haluaisin erityisesti mennä suorittamaan viimeistä harjoittelua ulkomaille. Se olisi varmasti myös itselle opettavaista muullakin tavoin, kun ei kauheasti kokemuksia kansainvälisyydestä muuten ole.” (S3)

”Melko ainutlaatuinen mahdollisuus päästä tutustumaan jonkun toisen maan kulttuuriin ja opiskelemaan eri kielellä. Varmasti oppisi uutta, saisi siistejä kokemuksia ja tutustuisi uusiin ihmisiin. Olisi mielenkiintoista nähdä juuri opettajankoulutuksen eroavaisuuksia Suomeen verrattuna” (S6)

Vaihtoon lähdön suunnittelua kuvattiin eri tavoin. Tutkimushenkilöt nostivat esiin, kuinka asiaan pitäisi perehtyä itsenäisesti enemmän ja kuinka prosessi kokonaisuudessaan vaikuttaa monimutkaiselta. Läheiset ihmiset ja tutut piirit kotisuomessa vetävät puoleensa. Myös raha-asiat ja käytännön järjestelyt mietityttivät opiskelijoita.

”Varmaan täytyisi yrittää paneutua aiheeseen enemmän itsenäisesti. Tuntuu, ettei yliopistomme infoa opiskelijoita vaihtoasioista juurikaan. Myös opintojen sisällyttäminen ja kustannukset mietityttävät, käytännönjärjestelyt kans.” (S6)

”Yksinäisyys, kielitaidon riittävyys. En halua jättää harrastuksiani ja läheisiä ihmisiä Suomessa.” (E2)

“En tiedä mistä lähtisin liikenteeseen ja miten paljon se veisi rahallisia resursseja. Tuntuu, että yliopistossa olo on muutenkin ajoittain hajanaiselta tuntuva palapeli, jota vaihto sotkisi entisestään. Vaatisi aika paljon oma-aloitteisuutta ja sitä, että otan asioista itse selvää.” (S1)

“Olen matkustanut vähän, joten se on asia, josta pitää selviytyä. Ehkä juuri käytännön järjestelyt ja raha ovat asiat, jotka rajoittavat lähtöä eniten.” (S3)

“Olin aivan varma opintojen alussa, että haluan lähteä vaihtoon. Sitten tuli korona ja epävarmuus lähteä sen keskellä vieraaseen maahan arvelutti. Mitä jos en saa kokemuksia lainkaan, vaan joudun olemaan rajoitusten myötä vain asunnossani? Lisäksi alkanut parisuhteeni varmasti vaikutti päätökseen olla lähtemättä.” (S5)

Vastaajat, jotka eivät halua lähteä vaihtoon, perustelivat näkemystään muun muassa omalla heikolla kielitaidollaan, liian isona muutoksena tähän hetkeen ja kiinnostuksen riittämättömyydellä. Vaihto-opintoihin lähteminen tarkoittaa suurta muutosta, joka saattaa näyttäytyä liian jännittävänä kokemuksena ja isona prosessina opiskelijalle.

“En ole lähtenyt vaihtoon, sillä se ei kiinnosta minua tarpeeksi. Lisäksi perhe, harrastukset ja muut asiat ovat vieneet sen verran ajasta, ettei vaihtoon lähtö ole ollut ajankohtainen.” (E1)

“Viihdyn niin hyvin tällä hetkellä Suomessa. Tutut piirit vetävät puoleensa.” (E2)

“Oma kieliosaamiseni on mielestäni sen verran heikko, että vaihtoon lähteminen jännittäisi liikaa. Koen, että aluksi olisi hyvä harjoittaa omaa osaamistani tutummissa ympäristöissä, jotta tulisi rohkeus puhua kieltä. Kun olisin saavuttanut riittävät kielellisen iteluottamuksen, voisin kuvitella lähteväni vaihtoon ja samalla harjoittelemaan kieltä lisää.” (E4)

“En halua asua ulkomailla pitempää aikaa, vaikka reissulla on kiva käydä. Tuntuu niin isolta muutokselta, sekä työläältä prosessilta etsiä esim. asunto ja vaihtopaikka.” (E6)

5.3 Kansainvälistymisen kehittäminen opettajankoulutuksessa

Pidän tutkimuksen yhtenä tärkeimpänä asiana opiskelijoiden näkökulmia kansainvälistymisen kehittämiseen luokanopettajakoulutuksessa. Opetusministeriö on jo vuonna 2007 tehnyt aloitteen, kuinka luokanopettajakoulutuksen tulee vastata kansainvälistyvän yhteiskunnan vaatimuksiin. Kansainvälisyyskasvatus on nostettu tärkeiden teema-alueiden joukkoon sekä opettajien täydennyskoulutuksessa, että opetustoimen henkilöstökoulutuksessa. (Opetusministeriö 2007, 17.)

Haluan tietää, millaisia asioita opiskelijat pitävät tärkeänä, mitkä asiat ovat heidän mielestään hyvin. Lisäksi haluan tietää, millaisia asioita opiskelijat nostavat esiin liittyen kansainvälistymisen toimimattomuuteen ja kehittämiseen. Tutkimushenkilöiltä kysyttiin, miten heidän mielestään vaihtoa ja kansainvälistymistä pitäisi kehittää opettajakoulutuksessa. Erityisesti tiedottaminen, näkyvyys, kansainväliset kurssit ja prosessin tekeminen mahdollisimman helpoksi nousivat esiin.

Vaihtokohteita voitaisiin vastaajien mielestä esitellä monipuolisemmin ja antaa lisätietoa vaihdon tarjoamista mahdollisuuksista. Useassa vastauksessa nousi esiin, kuinka paremmalle tiedottamiselle ja näkyvyyden lisäämiselle olisi tarvetta. Myös hakuprosessin selkeys ja tuen saaminen nousivat esiin. Tutkintorakenne ei myöskään tarjoa selkeää ajankohtaa, jolloin vaihtoon lähtö olisi mahdollinen. Jos vaihto aikataulutettaisiin johonkin väliin, helpottaisi se vaihdon suunnittelua ja vaihtoon lähtöä. Tämä voisi monen kohdalla pienentää kynnystä lähteä vaihtoon ja lisätä näin ollen luokanopettajien kansainvälistä liikkuvuutta.

“Enemmän tietoa, kannustusta ja esimerkkejä siitä, miksi vaihtoon kannattaisi lähteä. Pois ajattelusta, että valmistua pitää tyliin kahdessa vuodessa. Opiskeluissa pitää olla aikaa myös käydä vaihdossa ja ajelehtia. Sekin kuuluu kasvamiseen.” (E3)

“Siitä pitäisi enemmän informoida ja tuoda se oppilaille näkyväksi. Nyt kun mietin, että haluaisin lähteä, niin minulla ei ole hajuakaan, miten lähtisin liikenteeseen, keneen olisi yhteydessä yms.” (S1)

”Hakuprosessia tulisi selkeyttää ja tukea olisi saatava enemmän. Lapin yliopistossa vaihtoa järjestävien pitäisi olla tiiviimmin yhteydessä lähtijöihin. Kansainvälistymiseen liittyviä mahdollisuuksia pitäisi lisätä myös täällä Lapin yliopistossa ja markkinoida niitä paremmin.” (V3)

“Opiskelijoiden pitäisi saada enemmän tietoa kansainvälistymisestä, vaihto-opiskelusta ja niiden eri mahdollisuuksista. Olisi myös hyödyllistä, jos saisi joskus kuulla sellaisen kokemuksia, joka on esimerkiksi suorittanut luokanopeharjoittelun ulkomailla tai ollut opintojen aikana vaihdossa.” (S3)

Nykyisin peruskoulussa oppilaita jaetaan usein tasoryhmiin, esimerkiksi matematiikassa ja suomen kielessä. Tämä antaa oppilaille mahdollisuuden oman tasoiseen opetukseen ja sopivaan etenemisvauhtiin. Yksi tutkimushenkilö pohti, kuinka tällainen tasoryhmiin jako voisi toimia myös yliopistossa. Opiskelijat voisivat vapaammin keskustella ryhmissä ja kehittää kielitaitoaan turvallisessa ja omalle tasolleen sopivassa ympäristössä. Tekemällä oppiminen on monelle tehokas opiskelumuoto. Vastauksissa nostettiin esille puhumisen tärkeys, sillä vierasta kieltä oppii käyttämään vain puhumalla sitä.

“Kansainvälistymiseen liittyen ajattelen, että englannin kielen kursseille voisi olla hyvä ajatus jakaa opiskelijoita taitotasojen mukaisiin ryhmiin. Ryhmissä voitaisiin vielä enemmän puhua ja keskustella vapaamuotoisesti, kuitenkin työhön liittyvin teemojen mukaisesti. Konkreettinen tekeminen lienee ainoa keino, jolla jännitystä puhua saisi poistettua ja sitä hyvin opettajakoulutuksen kurssit tukevat, mutta näen kuitenkin, että sitä ei voi koskaan olla liikaa. Tämän pohjalta voisi myös tuoda kursseille lisää informaatiota vaihtomahdollisuuksista. Näkemykseni mukaan nytkin infoa on paljon tarjolla, mutta sitä täytyy paljolti hakea itse. Moni, joka ei vielä innostu, voisi ehkä innostua laajemman esittelyn myötä.” (E4)

Eräs vastaaja pohti, voisiko vaihto-opintoja varten kehittää jonkin kurssin tai voisiko aiheesta suorittaa sivuaineen täällä kotisuomessa. Lapin yliopiston verkkosivuilta löytyy kokonainen välilehti kotikansainvälistymisestä. Kotikansainvälistymisen eri muodoiksi on listattu ystävätoiminta, kv-tuutorointi, kansainväliset opinnot sekä my global diary ambassador. (Lapin yliopiston kv-sivut.) Myös tässä tapauksessa nousee esiin tiedottaminen ja markkinointi. Jos kansainvälistymismahdollisuuksia tehtäisiin opiskelijoille enemmän tutuksi, niistä varmasti myös kiinnostuttaisiin enemmän.

”Koulutuksesta vaikea sanoa, ehkä jokin kurssikokonaisuus vaihtoon liittyen? Esim. voisiko saada jopa sivuaineen kasaan? Mutta ylipäätään tiedottaminen aiheeseen liittyen, ehkä jonnekin Moodleen voisi koota opiskelijoiden vaihtokokemuksia ja tarkempaa tietoa tiiviissä paketissa. Ja suunnattuna just luokanopettajaopiskelijoille.” (S6)

“Yksikin kurssi kansainvälistymisestä auttaisi jo paljon koulutuksessa, tai vaikka luento. Nykyisillä opiskelijoilla ei ole mitään luentoa kansainvälistymiseen liittyen, vaan pelkästään yliopiston esitysluento vaihtoon lähtemisestä, josta ei infota edes paljoakaan opiskelijoille.” (S4)

6 POHDINTA

Tutkimukseni tarkoitus oli selvittää luokanopettajaopiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia kansainvälistymisestä ja vaihto-opinnoista. Tulosten perusteella voidaan todeta, kuinka kansainvälistyminen on tärkeää ja sitä pitäisi painottaa osana koulutusta vielä enemmän. Kansainvälistymiskokemus on ainutlaatuinen mahdollisuus päästä tutustumaan vieraaseen maahan ja kulttuuriin, luomaan ystävyys-suhteita ja kontakteja, kehittämään kielitaitoa ja avartamaan omaa maailmankuvaa. Tutkimushenkilöiden vastauksissa ilmeni, kuinka kansainvälistyminen kiinnostaa useita, mutta asian eteen ei oikein osata tehdä mitään konkreettista. Asioista tulee ottaa selvää itsenäisesti, joten oma kiinnostuneisuus on avainasemassa. Myös rahallisen tuen saamista pidettiin tärkeänä ja se voi joillekin olla ratkaiseva tekijä vaihdon mahdollistamiseksi. Tutkimushenkilöt, jotka eivät ole hakeneet vaihtoon, perustelivat valintojaan kiinnostuksen riittämättömyydellä tai muilla henkilökohtaisilla syillä. Monella oma elämäntilanne ei ole vaihtojaksolle paras mahdollinen.

Myös aiemmat tutkimukset ja teoriaosiossani käsittelemät aiheet osoittavat kansainvälisyyden ja vaihto-opintojen olevan hyödyllinen osa tutkintoa. Kansainvälisyys on yleisesti tärkeä teema globalisoituvassa maailmassa. Vaihto-opinnot voidaan nähdä monikulttuurisuuskasvatuksen yhtenä muotona, jossa yksilön tietoisuus eri kulttuureista, maista ja tavoista lisääntyy. Maailmankatsomuksen avartuminen ja oman opettajuuden kehittyminen ovat vaihdon tuomia hyötyjä ja oppeja.

6.1 Tulosten tarkastelua

Omien kokemuksieni mukaan kansainvälistyminen kannattaa ja opettaa. Vaihdon tuomat hyödyt ovat ehdottomasti haittoja suurempia. Vaihtoon lähtee silti harva. Vaihtoon lähtijöitä on tutkimuksessani 16 vastaajasta 3. Olin etukäteen pohtinut, että saisin todennäköisesti muutaman vaihdossa olleen osallistumaan tutkimukseeni. Olin myös pohtinut, kuinka vaihto-opinnoista

tiedottaminen ja prosessin selkeyttäminen, ovat oman kokemukseni mukaan avainasemassa, kun halutaan lisätä kansainvälistä liikkuvuutta. Tutkimukseni osoitti, kuinka hypoteesini oli paikkansa pitäviä ja omat kokemukseni tukivat ja vahvistivat pohdintojani.

Tulosten mukaan luokanopettajaopiskelijat pitävät kansainvälistymistä merkittävänä osana tutkintoa ja yleisesti tärkeänä aihealueena. Kansainvälistymistä voi tapahtua myös kotimaassa, eikä aina tarvitse lähteä ulkomaille kansainvälistyäkseen. Esimerkkeinä nostettiin vaihto-opiskelijoihin tutustuminen ja kv-tuutorointi sekä kansainväliset tapahtumat. Kansainvälistymisestä vastaajilla on lähes yksinomaan myönteisiä kokemuksia, sisältäen uuteen kulttuuriin ja ihmisiin tutustuminen, kielitaidon kehittämisen ja ulkomailla opiskelun. Paikalliseen koulutuksen ja koulujärjestelmään tutustuminen todettiin kiinnostavaksi. Vastaajien mukaan tiedotusta tarvitaan lisää ja vaihtoprosessista tulisi tehdä selkeämpi. Vaihtopintomahdollisuuksista ja vaihtokohteista kaivataan lisää tietoa. Tutkimushenkilöt myös kertoivat, kuinka haluaisivat kuulla enemmän kokemuksia heiltä, jotka ovat vaihtojakson suorittaneet.

6.2 Tutkimusprosessin arviointi

Tutkimuksen yleistettävyyden on mielestäni kohtuullisen hyvä. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa, oli koko ajan löydettävissä tietty punainen lanka, jota oli helppo seurata. Vastauksia tuli vähiten vaihdossa olleilta opiskelijoilta, jolloin vastaajatyypit eivät jakautuneet tasaisesti, mikä voi osaltaan vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen. On huomioitava, kuinka aineiston otoskoko oli rajallinen tämänkaltaista tutkimusta tehdessä. Suuremmalla otannalla olisi saatu paremmin yleistettäviä tuloksia. Jos tutkimus olisi keskittynyt vain tiettyihin opiskelijoihin, esimerkiksi vaihdossa olleisiin, olisi saatu kattavampi kuva tietyltä aihealueelta. Halusin tutkijana kuitenkin tarkastella eri tilanteissa olevien opiskelijoiden kokemuksia, ja etsiä niistä yhtäläisyyksiä ja eroja. Voin mielestäni sanoa tutkimuksen onnistuneen, koska vastaukset noudattivat pitkälti samaa kaavaa, ja samat asiat nousivat eriin monissa vastauksissa. Tutkimuksen aihe näyttäytyi samanlaisena itselleni ja vastaajille, eikä Yksi vastaajista ei vastannut kysymykseen koskien vaihtoon lähtöä, ja joitakin kohtia jätettiin tyhjäksi.

Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi toimivat tässä tutkimuksessa hyvin. Tutkittavien joukko koostui eri ikäisistä ja eri opiskeluvaiheessa olevista opiskelijoista, jolloin tutkimusta varten toteutettu vastausten pilkkominen ja uudelleen kasaaminen oli oleellista. Kun tulokset oli jaoteltu yhteisten piirteiden ja samojen sääntöjen mukaan, vastausten tarkastelu oli ymmärrettävää. Tutkimus oli helppo toteuttaa kyselylomakkeen muodossa, ja myös vastaaminen kyselyyn oli tehty vaivattomaksi ja selkeäksi. Kyseinen tutkimus olisi helppo toistaa uudelleen, mikäli haluttaisiin esimerkiksi suurempi otanta tutkittavia. Tutkimusta olisi myös mahdollista muokata erilaisen tutkimusjoukon tarpeisiin. Jos haluaisi tutkia esimerkiksi pelkästään vaihdossa olleita opiskelijoita, kysymykset voisi kohdentaa ainoastaan heille sopiviksi. Tällä tavalla voitaisiin saada enemmän kohdennettua tietoa.

6.3 Johtopäätökset ja mahdolliset jatkotutkimusaiheet

Opettajien kansainvälistymistä tulisi tutkia vielä paljon lisää, koska tätä tutkimusta tehdessäni huomasin, kuinka vähän aiempia vastaavia tutkimuksia löysin. Monet tutkimukset oli tehty kymmeniä vuosia sitten, joten ajankohtaista tietoa tarvittaisiin. Huomasin kuitenkin, kuinka tällaiselle tutkimukselle löytyy tarvetta, koska kiinnostuneisuutta aiheeseen on. Tutkimukseeni oli helppo löytää osallistujia ja tutkimushenkilöiden vastaukset olivat monipuolisia ja kattavia. Jos vastausaika olisi ollut pidempi, olisi aineisto voinut olla vielä laajempi. Seuraava vastaavanlainen tutkimus olisi hyvä olla suuremmalle joukolle tehty, jotta saataisiin monipuolisempi ja kattavampi kuva suuremmalta otannalta.

Yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla vaihdossa olleiden kokemukset ja hyödyt 10 vuoden kuluttua. Mitä vaihdosta on jäänyt mieleen, vieläkö vaihdon tuomat opit ovat osa elämää, ja onko yhteydenpito vaihdossa tutustuttuihin ystäviin jatkunut. Vaihto on mieleenpainuva kokemus, joka ei varmasti unohdu lyhyessä ajassa, välttämättä ei koskaan. Kansainväliset kokemukset ovat arvostettuja myös työelämään sitoutuessa. Kansainvälisyys tuo painoarvoa ansioluetteloon ja saattaa helpottaa työpaikan saantia. Olisi kiinnostavaa kuulla, onko vaihtopainnoista ollut hyötyä myös näiltä osilta.

Toisena aiheena voitaisiin tutkia vaihtoa vastaanottavien organisaatioiden suhtautumista vaihdon toteutukseen. Millaisena vaihto-opinnot näyttäytyvät sitä suunnitteleville ja järjestäville tahoille. Uskoisin, että tällainen näkökulma olisi mielenkiintoinen ja erilainen tapa tarkastella vaihdon toteutumista. Vaihdon toteutukseen voitaisiin myös kuulla kehitysehdotuksia opiskelijoilta, jotka suunnittelevat tai ovat käyneet vaihdossa. Minulle on jäänyt mieleen, kuinka vaihtoyliopistoni opiskelijat olivat harmissaan vaihtomahdollisuuksien vähäisyydestä. Heille tarjottiin harjoittelun suorittamista ulkomailla, mutta vaihtoon lähteminen oli hankalampaa.

Vaihtojärjestelmän kehittämistä olisi myös tärkeää tutkia lisää. Miten vaihtojärjestelmä palvelisi parhaiten vaihtoon lähtijöitä? Miten nykyisiä toimintoja voitaisiin parantaa vaihdosta vastaavien mielestä? Uskoisin, että paneutumalla syvemmin järjestelmään ja esimerkiksi sen selkeyttämiseen, kansainvälisen liikkuvuuden luvut saataisiin myös kasvatusalalla nousuun. Kuten tutkimuksessani tuli ilmi, erityisesti tiedottaminen, opintoihin kuuluvat luennot, kurssit liittyen kansainvälistymiseen, vaihdossa olleiden kokemukset ja tarinat kiinnostavat opiskelijoita.

6.4 Loppusanat

Kiinnostuneisuus tutkimuksen aiheeseen johtaa juurensa omiin läheisiin kokemuksiini ja oppeihini aiheesta. Ryhdyin työstämään tutkielmaani suorittaessani omia vaihto-opintojani. Halusin aiheen, joka on lähellä omaa kiinnostuneisuuttani ja josta minulla on omakohtaista kokemusta. Kansainvälistymiskokemukseni sijoittuvat Australiassa vietettyyn vuoteen, sekä Espanjassa vietettyyn puolen vuoden jaksoon. Ensimmäinen pidempi kokemukseni ulkomailla asumisesta oli lukion jälkeen vietetty välivuosi Australiassa. Tämä vuosi ennen kaikkea itsenäisti ja kasvatti minua enemmän kuin mikään siihen asti koettu. Erityisesti se opetti minulle kielitaitoa, joka ei varmasti olisi tasolla, jolla se nyt on. Seuraava pidempi jakso toisessa maassa oli yliopistovaihto Espanjassa, joka kesti yhden lukukauden. Tämä vahvisti kokemuksiani kansainvälistymisen hyödyllisyydestä. Näiden kahden ulkomaanjakson välillä oli viisi vuotta, jonka aikana olin itse kasvanut, minkä vuoksi kokemukset näyttäytyivät erilaisina. Löydän silti paljon yhtäläisyyksiä, kuten uusien ystävien saamisen, itsevarmuuden sekä oma-aloitteisuuden kehittymisen. Selviytyminen yksin ilman tukiverkostoa vieraassa maassa, on asia, jota ei

välttämättä tule etukäteen ajatelleeksi. Seuraava kansainvälinen kokemukseni tulee olemaan kuukauden mittainen opetusharjoittelu Espanjassa. Tämä kokemus on kahta edellistä selvästi lyhyempi, mutta uskon, että aiemmista kokemuksista opitut ja koetut asiat tulevat jälleen tarpeeseen ja käyttöön.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Andreotti, V. 2010 Global education in the ‘21st century’: Two perspectives on the ‘post-’ of modernism. *International Journal of Development and Global Education*, 2 (2), 5–22.

Bennett, J. 2011. *Developing Intercultural Competence for International Education Faculty and Staff*. San Francisco: ABD.

Dervin, F. 2016. *Interculturality in Education: A theoretical and Methodological Toolbox*. London: Palgrave Pivot.

Erasmus+. EU programme for education, training, youth and sport. Erasmus+ annual report 2021. Luettavissa [www-muodossa: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/757368ca-7b6e-11ed-9887-01aa75ed71a1](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/757368ca-7b6e-11ed-9887-01aa75ed71a1) (Luettu 13.2.2023.)

Erasmus Suomessa. 2011. Tilastotietoa suomalaisten korkeakoulujen osallistumisesta Erasmus-ohjelmaan vuosina 2007–2010. CIMO. Luettavissa [www-muodossa: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/23805_Erasmus_tilastojulkaisu_web.pdf](http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/23805_Erasmus_tilastojulkaisu_web.pdf) (Luettu 18.11.2022.)

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Maiworm, F., Teichler, U. 1997. *The Erasmus experience: Major findings of the Erasmus evaluation research project*. Luxembourg: Publications Office.

Frisk, O. & Tulkki, H. 2005. *Kulttuuriavain*. Helsinki: Otava

Harbon, L. & Moloney, R. 2015. “Intercultural” & “Multicultural”, Awkward companions: The case in schools in New South Wales, Australia. Teoksessa F. Dervin, H. Layne., & V. Trémion

(toim.), *Post-intercultural Communication and Education: Making the Most of Intercultural Education*. Cambridge Scholars Publishing, 15–34.

Hietanen, L. 2012. "Tänään soitin vain kitaraa, koska innostuin." Tapaustutkimus yrittäjämäisestä toiminnasta perusopetuksen 7. luokan musiikin oppimisympäristössä. Väitöskirja. *Acta Universitatis Lapponiensis* 225. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Hilden, R. & Salo, O-P. 2011. *Kielikasvatus tänään ja huomenna: opetussuunnitelmat, opettajankoulutus ja kielenopettajan arki*. Helsinki: WSOY pro.

Hofstede, G. 1993. *Kulttuurit ja organisaatiot. Mielen ohjelmointi*. Juva: WSOY.

Jokikokko, K. 2002. Interkulttuurinen kompetenssi apuna kulttuurien kohdatessa. Teoksessa Räsänen, R., Jokikokko, K., Järvelä, M.-L. & Lamminmäki- Kärkkäinen, T. 2002. *Interkulttuurinen opettajankoulutus: Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla*. Oulu: Oulun yliopisto.

Jokikokko, K. 2010. *Teachers' intercultural learning and competence*. Oulu: University of Oulu.

Jokikokko, K. 2013. Opettajan interkulttuurinen kompetenssi: produkti vai prosessi? *Kasvatus*, 44 (3), 246–257.

Jokisalo, J. & Simola, R. (toim.) 2009. *Monikulttuurisuus luokanopettajakoulutuksessa – Monialaisten opintojen läpäisevä juonne*. Joensuu: Joensuun Yliopisto.

Kaikkonen, P. 2004. *Vierauden keskellä: Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurienvälisen kasvatuksen aineksia*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos.

Koli, A. 2005. Työtoiminnan häiriöt ja ristiriitaiset toiminnan logiikat ammatinopettajien työssä. *Konsepti – toimintakonseptin uudistajien verkkolehti* (1) 20.

Koppa. Jyväskylän yliopisto. 2016. Luettavissa [www-muodossa: https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/kyselyt](https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/kyselyt) (Luettu 9.2.2023.)

Koskela, T. 2009. Perusopetuksen oppilashuolto Lapissa opettajien käsitysten mukaan. Väitöskirja. Acta Universitatis Lapponiensis 167. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Koskeniemi, T. 2008. Miten sujui?: Helsingin yliopiston opiskelijoiden kokemuksia opiskelijavaihdosta lukuvuonna 2006–2007. Helsinki: Helsingin yliopisto kansainvälisen opiskelijaliikkuvuuden palvelut.

Lapin yliopisto. Kansainvälisty Lapin yliopistossa. Luettavissa [www-muodossa: https://www.ulapland.fi/FI/Opiskelu/Kansainvalisty-Lapin-yliopistossa/Vaihtoon](https://www.ulapland.fi/FI/Opiskelu/Kansainvalisty-Lapin-yliopistossa/Vaihtoon) (Luettu 22.2.2023).

Liebkind, K. 2000. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Luukkainen, O. 2004. Opettajuus – Ajassa elämistä vai suunnan näyttämistä? Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Manz, S. 2003. Culture shock – causes, consequences, and solutions: the international experience. Luettavissa [www-muodossa: https://www.grin.com/document/108360Shock](https://www.grin.com/document/108360Shock) (Luettu: 8.2.2023.)

Matinheikki-Kokko, K. 2002. Kulttuurikompetenssin oppiminen toisesta kulttuurista tulevien ohjaustyössä. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Juva: WSOY, 291–305.

McGehee, N., Loker-Murphy, L. & Uysal, M. 1996. The Australian international pleasure travel market: motivations from a gendered perspective. The journal of tourism studies 7: 1, 45–57.

Metsämuuronen J. 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 81–147.

MLL.2023. Monikulttuurisuus ja kunnioittava kohtaaminen. Luettavissa [www-muodossa: https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/monikulttuurisuus-ja-kunnioittava-kohtaaminen/](https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/monikulttuurisuus-ja-kunnioittava-kohtaaminen/) (Luettu 23.2.2023.)

Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 85. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Nykänen, S. 2013. Ohjauksen monihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö, tiedonmuodostus sekä johtaminen. Teoksessa V. Korhonen & S. Puukkari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus ja neuvontatyö (s. 143–156). Juva: PS-kustannus.

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. 2023. Kansainvälisyys. Luettavissa [www-muodossa: https://vipunen.fi/fi-fi/kkyhteiset/Sivut/Kansainv%C3%A4lisyys.aspx](https://vipunen.fi/fi-fi/kkyhteiset/Sivut/Kansainv%C3%A4lisyys.aspx) (Luettu 20.2.2023.)

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki.

Rantala, K. 2022. Yle: Opiskelijavaihto. Ulkomaille vaihtoon lähtevien opiskelijoiden määrä romahti – korona selittää ilmiön vain osittain. Luettavissa [www-muodossa: https://yle.fi/a/3-12611617](https://yle.fi/a/3-12611617) (Luettu 27.2.2023.)

Riitanoja, A. 2007. Opettajien kansainvälinen liikkuvuus. Hyöty ja vaikutukset peruskouluissa ja lukioissa sekä ammatillisissa ja korkea-asteen oppilaitoksissa. Helsinki: Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO.

Rovea, F. 2020. Intercultural education and everyday life: suggestions from Michel de Certeau. *Ethics and Education*, 15 (1), 62–76.

Räsänen, R. 2009. Monikulttuurisuus ja kansainvälistyminen koulun ja opettajan haasteena. Teoksessa J. Jokisalo & R. Simola (toim.) Monikulttuurisuus luokanopettajakoulutuksessa – monialaisten opintojen läpäisevä juonne. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, 7, 1–20. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Räsänen, R., Jokikokko, K. & Lampinen, J. 2018. Kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvä osaaminen perusopetuksessa. Kartoitus tutkimuksesta sekä opetushenkilöstön koulutuksesta ja osaamisen tuesta. Helsinki: Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2018:6.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Shaw, G. & Williams, A. 2002. Critical issues in tourism. A geographical perspective. 2. Painos. 371. Oxford: Blackwell publishers.

Soilamo, O. 2008. Opettajan monikulttuurinen työ. English Abstract. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Sunnari, V. & Räsänen, R. 1994. YK:n ihmisoikeusasiakirjat monikulttuuristuvan koulun ja opettajankoulutuksen arvopohjana. Teoksessa R. Räsänen, S. Anttonen, J. Peltonen & P. Toukoma (toim.) Irti arvotyhjiön harhasta? Moniarvoisen kulttuurin kohtaaminen koulussa ja opettajankoulutuksessa. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 59/1994. Oulu: Oulun yliopisto, Monistus- ja kuvakeskus, 149–163.

Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51. Oulu: Oulun yliopisto.

Taajamo, M. 1999. Ulkomailla opiskelu - kulttuurinen kehitystehtävä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 9. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Talib, M-T. 2002. Monikulttuurinen koulu: Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja.

Talib, M-T. 2005. Eksotiikkaa vai ihmisarvoa. Opettajan monikulttuurisesta kompetenssista. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 21. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Talib, M-T. 2007. Opettajana monikulttuurisessa koulussa. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.) Erilaisuuden valot ja varjot. Eettinen kasvatus koulussa. Keuruu: Otava, 37–51.

Teeri, T. 2009. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:15. Jokaiselle mahdollisuus kansainvälistymiseen. Selvityshenkilön raportti kansainvälisen liikkuvuuden kaksinkertaistamisesta koulutuksessa. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettavissa

www-muodossa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161526/OKM_2019_15_Jokaiselle_mahdollisuus_kansainvalistymiseen.pdf (Luettu 17.2.2023.)

Teichler, U. 2004. Temporary study abroad: the life of ERASMUS students. *European journal of education* 39: 4, 395–408. Wiley: European Journal of Education.

TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Vissel, E. 2019. Kulttuurishokki. Luettavissa [www-muodossa:](https://www.jamko.fi/kulttuurishokki)

<https://www.jamko.fi/kulttuurishokki> (Luettu 8.2.2023.)

LIITTEET

Liite 1.Kyselylomake

Hyvä opiskelijakollegani

Käännyn puoleesi tehdessäni pro gradu -tutkimusta Lapin yliopistossa luokanopettajan maisteriohjelmassa.

Tutkimukseni tarkoitus on kuvata opiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia vaihdosta ja kansainvälistymisestä. Haluan paneutua erityisesti siihen, millaisia ajatuksia Sinulla on vaihtoon lähdöstä, sen suunnittelusta, sen toteutumisesta tai koko vaihdosta vetäytymisestä. Vaihtoa koskevat kokemukset ja käsitykset voivat olla hyvin vaihtelevia, samoin ajatukset sen hyödyistä ja esteistä. Jotkut teistä ovat parhaillaan vaihdossa, joillekin teistä vaihto ei ole ollut koskaan ajankohtainen.

Toivon, että voisit antaa oman kokemustietosi tutkimuskäyttööni. Arvostan monipuolista ja vapaata kerrontaa sekä myös esimerkkejä saamistasi kokemuksista koskien vaihtoa.

Käsittelen vastauksia ehdottoman luottamuksellisesti vain tutkimukseni tarpeisiin. Tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys ei paljastu missään tutkimusprosessin vaiheessa.

Kysymyksiin vastaaminen vie aikaasi jonkin verran, mutta silti vetoan sinuun ja pyydän, että antaisit hetken aikaasi tutkimustyöhöni. Osallistumisesi on ensiarvoisen tärkeää, sillä juuri sinun kokemuksesi ovat ensiarvoisia halutessani tukea yliopiston ja opettajankoulutuksen kansainvälistymisen kehittämistä ja kehittymistä.

Pyydän ystävällisesti palauttamaan vastaukset mieluiten kahden viikon kuluessa ja viimeistään 31.12.2022 mennessä joko sähköpostitse tai.... Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin. Minut tavoittaa parhaiten sähköpostitse.

Sydämellinen kiitos jo etukäteen arvokkaasta vaivannäöstäsi ja suuresta avustasi tutkimusmatkallani!

Eveliina Lainio
sähköpostiosoite:
puh.:

Kyselylomake

1. Perustiedot

Sukupuoli (mies___ nainen___ muu___)

Opettajankoulutus, aloitusvuosi: ___

Olen teemoitellut kysymykseni siten, että jokaista teemaa ohjaa useat johdattelevat alakysymykset. Niiden tarkoitus on auttaa vastaamisessa, mutta olen kiitollinen kaikista aihepiiriin vastauksista, niistäkin, joita en ehkä ole osannut kysyä. Toivon monipuolisia vastauksia, mutta lyhyetkin vastaukset ovat minulle tärkeitä.

2. Kansainvälistyminen opettajankoulutuksessa

Miten tärkeänä näet kansainvälistymisen opettajankoulutuksessa?

Vastausvaihtoehdot: erittäin tärkeänä, tärkeänä, lähes tarpeettomana, täysin tarpeettomana

Miksi? (avoin vastaustila)

Miten opiskelija voi kansainvälistyä?

Millaisia kokemuksia Sinulla on kansainvälistymisestä koulutuksessa? Myönteiset kokemukset?

Haitat?

3. Vaihto osana opettajankoulutusta

Oletko ollut vaihdossa: kyllä ei

3 a) Jos olet ollut vaihdossa, pyydän kertomaan tarkemmin.

Miksi halusit lähteä vaihtoon?

Millaisena pidät vaihtoon hakeutumisen prosessia?

Missä ja milloin olit vaihdossa?

Millaisia kokemuksia Sinulla on vaihdosta? Miten vaihto onnistui? Myönteiset kokemukset?

Hyödyt? Haitat ja vaikeudet?

Mitä opit vaihdon aikana? Uusia taitoja, asenteita, kulttuuria, kieltä?

Miten vaihto on auttaa Sinua opettajana?

3 b) Jos et ole ollut vaihdossa, oletko suunnitellut tai harkinnut vaihtoon lähtöä? Kyllä Ei

Miksi?

Mitä ajatuksia ja kokemuksia Sinulla on vaihtoon lähdön suunnittelusta/harkinnasta? Mikä mietityttää?

3 c) Jos et aio lähteä vaihtoon, pyydän kertomaan, miksi et halua lähteä.

Miksi et halua lähteä vaihtoon?

4. Miten vaihtoa ja kansainvälistymistä pitäisi mielestäsi kehittää opettajankoulutuksessa?

(avoin vastaustila)

5. Muita ajatuksia kansainvälistymisestä ja vaihdosta